Activiteitenverslag 1994

DEEL 1

G. Schildknechtstraat 9
1020 Brussel
Tel. 02/422.49.69
Fax. 02/422.49.79

WOORD VOORAF

In de loop van 1994 werd de aanzet gegeven tot een aantal fundamentele wijzigingen in de aanpak van de drugproblematiek in België en Vlaanderen.
Vanuit de overheid werden verschillende initiatieven genomen op het vlak van zowel hulpverlening als preventie.
De Vlaamse minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden stelde op de Vlaamse Raad een Beleidsbrief voor rond een Preventief Gezondheidsbeleid inzake Middelengebruik, waarin een 5-tal pijlers voor een Vlaams drugpreventiebeleid werden uitgetekend. Voor de VAD betekende dit de start van de Druglijn en vanaf 1995 een duidelijker coördinatie-opdracht met betrekking tot preventie, met hierin een aantal opdrachten tot vorming, implementatie en registratie, en de start van de Druglijn. Op provinciaal niveau werd gestart met de uitbouw van een nieuwe coördinatiestruktuur.
De federale overheid nam binnen het Globaal Plan tal van initiatieven met betrekking tot drugpreventie en drughulpverlening in het kader van criminaliteitspreventie en de veiligheid van de burger. Verder bereidde de federale overheid in 1994 een 10-puntenprogramma met betrekking tot de drugproblematiek voor, waarbinnen diverse initiatieven op het vlak van wetgeving, hulpverlening en preventie werden genomen.
De federale minister van Volksgezondheid organiseerde een consensusconferentie over methadon en nam het initiatief om een interministriële conferentie rond een drugbeleid te organiseren, waarvoor in 1994 een voorbereidende werkgroep werd opgestart.

Deze politieke belangstelling resulteerde in zeer veel nieuwe projecten en initiatieven die in verschillende kaders werden opgestart. Deze nieuwe situatie veroorzaakte heel wat verschuivingen op het veld, waarbij de nood aan afspraken en coördinatie bijzonder groot was.

Binnen deze verschillende evoluties probeerde VAD zich in 1994 te positioneren, waarbij de doelstellingen en de uitgangspunten van de voorbije jaren werden aangehouden.
Naast de verderzetting van de lopende projecten werden een aantal nieuwe projecten opgestart, waarbij voor het eerst ook een aanbod naar de hulpverlening kon worden gerealiseerd. Op het vlak van preventie vond in de loop van 1994 de voorbereiding plaats van een nieuwe erkenning als coördinatiecel op het vlak van de drugpreventie in Vlaanderen, die vanaf 1995 geldt.

1994 betekende eveneens de start van een ruimere platformwerking, waarbij voornamelijk spuitenruil en de voorbereiding van een platform rond een drugbeleid op school, in het oog sprongen.

Het activiteitenverslag bestaat uit 2 delen. Deel I geeft een verslag van de activiteiten, waarbij we onze uitstraling, de uitgangspunten van onze werking en de concretisering binnen de drie pijlers van de VAD-werking, willen weergeven. Omwille van de leesbaarheid werd geopteerd voor een beknopte beschrijving van de projecten en activiteiten. Geïnteresseerden kunnen steeds een uitgebreid verslag van de projecten op VAD raadplegen.
Deel II is het Beheersverslag, met daarin de statuten, de leden en aangesloten organisaties, enz.

De werking van het voorbije jaar is slechts mogelijk geweest dankzij de erkenning van VAD door mevrouw Detiège, Vlaams Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden. Diverse projecten en een voor de toekomst structurele erkenning van de VAD-werking op het vlak van preventie, vormen een bijzondere ondersteuning in de verdere ontwikkeling van VAD.
De Vlaamse Minister van Welzijn en Gezin, mevrouw Demeester, en de Vlaamse minister van Onderwijs, de heer Van den Bossche, vertrouwden ook in 1994 enkele projecten toe aan VAD. Ook de financiële ondersteuning vanuit een aantal Europese projecten vormde een welkome aanvulling.

De vele activiteiten die in 1994 werden gerealiseerd waren slechts mogelijk dank zij de bijzondere inzet van de VAD-staf. Op hun beurt konden zij rekenen op de steun en medewerking van zeer veel verschillende partners en organisaties binnen en buiten de VAD, die in Vlaanderen met de drugproblematiek zijn begaan. Op die manier wordt een netwerk tot stand gebracht waarbinnen de kwaliteit van de drughulpverlening en de drugpreventie in Vlaanderen kan worden ondersteund en verder ontwikkeld.

Dr. Stan Ansoms

INHOUDSTAFEL

I DE ORGANISATIE VAN ONZE WERKING

1.1 EXTERNE WERKING

Als koepelorganisatie en vanuit de doelstellingen van VAD staat de coördinatie-opdracht centraal in de werking.

Sinds 1988 coördineert VAD het VAD-Preventiewerk, dat gedragen wordt door de 10 preventiewerkers verbonden aan de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg. Vanuit deze coördinatie-opdracht wordt heel wat voorwaardenscheppend en ondersteunend werk verricht om een gestructureerde en gecoördineerde preventie van alcohol- en andere drugproblemen in alle maatschappelijke geledingen in Vlaanderen te realiseren.

In het kader van het Besluit van de Vlaamse Executieve inzake gezondheidspromotie (1991) is VAD erkend als B-voorziening binnen het VIG. Deze erkenning houdt in dat VAD op het vlak van alcohol- en andere drugpreventie een coördinerende opdracht heeft en vanuit deze specifieke invalshoek een bijdrage levert aan de gezondheidspromotie in Vlaanderen. VAD ontvangt hiervoor een basissubsidie.

VAD is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering en de Raad van Beheer van het VIG en neemt actief deel aan functionele werkgroepen en andere samenwerkingsverbanden in het kader van het VIG.

De projectwerking neemt binnen de werking van VAD een steeds grotere plaats in. Verschillende ministeries, Europese fondsen, enz. worden hiervoor aangesproken. De projecten hebben een innoverend karakter en/of omvatten de coördinatie van een of meerdere sectoren binnen de alcohol- en andere drugproblematiek. Net zoals bij het VAD-Preventiewerk bestaat de coördinatie uit ondersteuning en voorwaardenscheppend werk. In het kader van diverse projecten worden netwerken ontwikkeld of ondersteund.

VAD is als coördinatie-organisatie de partner van de Vlaamse overheid in de ICC. In dit kader vond in 1994 de coördinatie van de Europese Drugpreventieweek plaats.

In het kader van het Europees DrugsObservatorium en de Reitox-projecten is VAD de Vlaamse partner in een Belgisch samenwerkingsverband. VAD fungeert als "sub-focal point" binnen een geslaagde maar vrij ingewikkelde Belgische constructie ten aanzien van het Europees DrugsObservatorium.

VAD is vertegenwoordigd in een aantal werkgroepen van de Pompidou-groep (registratie en media) en in de Belgische voorbereidingswerkgroep van de Pompidou-groep.
Verder is VAD partner in een Europees netwerk voor preventie in bedrijven (REPE) en er zijn regelmatige contacten met buitenlandse organisaties die werkzaam zijn op het terrein van de alcohol- en andere drugproblematiek (Alcon, Niad, ISDD, IVV, ...).
De banden met de coördinatie-organisaties in de andere gemeenschappen van België (CCAD/ASL/ODB) worden verzorgd via informeel overleg en de gezamenlijke vertegenwoordigingen in hierboven vermelde overlegorganen.

VAD is als coördinatie-organisatie lid van de Beoordelingscommissie van het Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid (VSPP) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, ter beoordeling van de drugprojecten.

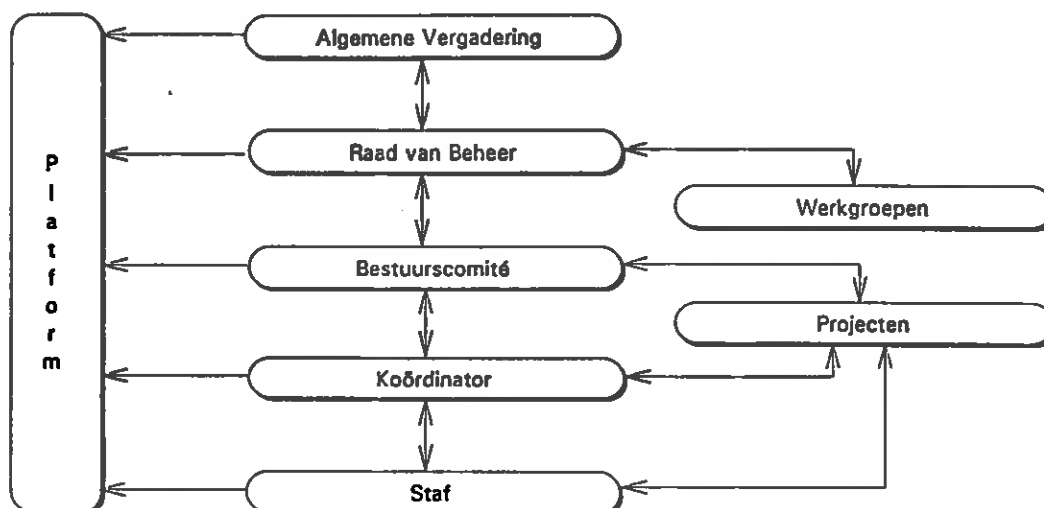
VAD is tevens vertegenwoordigd in diverse stuurgroepen en werkgroepen van projecten die zich met een bepaald aspect van de drugthematiek bezighouden.

In 1994 was de vereniging actief in het organisatiecomité van de consensusconferentie over methadon.

Tenslotte wordt VAD regelmatig om advies gevraagd door diverse beleidsdepartementen.

1.2 INTERNE WERKING

VAD is een ledenvereniging met vzw-structuur, met een Algemene Vergadering, een Raad van Beheer en een Bestuurscomité.

De taken en bevoegdheden van de *Algemene Vergadering* liggen vast in de statuten en het reglement van inwendige orde. De Algemene Vergadering benoemt de Raad van Beheer.

De *Raad van Beheer* bepaalt het beleid en werkt een beleidsnota en een jaarplanning uit. Op basis hiervan formuleert ze opdrachten aan werkgroepen die permanent of ad hoc kunnen zijn. De Raad van Beheer bepaalt de algemene werkwijze van nieuwe projecten en volgt de projecten op, op basis van schriftelijke rapportering.

Het *Bestuurscomité* formuleert projecten op basis van de jaarplanning en volgt de concrete werking van de projecten op. Verder is het verantwoordelijk voor de contacten met de pers, voor de materiële uitrusting en de personeelsaanwerving en -ontslag.

De *algemeen koördinator* is verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en staat in voor de begeleiding en supervisie van de projecten. Ze is verantwoordelijk voor de algemene werking en zoekt op basis van het jaarplan naar nieuwe project- en werkingsmogelijkheden.

De *stafmedewerkers* zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van specifieke projecten en als team voor de globale VAD-werking.

De *VAD-werkgroepen* werken in opdracht van de Raad van beheer of stellen zelf een activiteitenplan voor. De leden van de werkgroepen zijn voornamelijk afkomstig uit de VAD-leden, aangevuld met externen. De verantwoordelijke van elke werkgroep kan, mits mandaat van de Raad van Beheer, VAD of een VAD standpunt vertegenwoordigen.

De *projecten* worden uitgevoerd door de stafmedewerkers. Ze worden begeleid door een stuurgroep of een werkgroep. De meeste stuurgroepen bestaan uit zowel VAD-vertegenwoordigers als externe leden (vertegenwoordigers van werkveld of koepels, vertegenwoordigers van het beleid).

Daarnaast werd in 1994 gestart met een bredere *platformwerking* waarin een zo ruim mogelijke groep van geïnteresseerden zich kunnen terugvinden rond bijzondere probleemstellingen.
In 1994 ontstond een platformwerking rond "Spuitenruil" en vond de voorbereiding plaats van een platform rond "Een drugbeleid op school".

1.3 DE VAD-STAF

De VAD-staf kende in het jaar 1994 een stevige uitbreiding. In totaal werkten er een twintigtal mensen. Hieronder stellen ze zich aan u voor.

Hallo, u spreekt met het *secretariaat* van de VAD, heeft u een vraag over de boekhouding, wenst u documentatie of een doorverwijzing, wie wenst u te spreken?

> *Annie Haegeman* is sinds 1979 verantwoordelijk voor het VAD-secretariaat en werkt halftijds via het VIG.
> *Carla Cox* is sinds 1993 het nieuwe geluid en creatieve talent op het VAD-secretariaat.
> *Tom Evenepoel* ondersteunt het VAD-secretariaat vanaf 1994 als halftijdse kracht.

Hallo, wilt u onze algemeen koördinator spreken, heeft u vragen rond alcohol op het werk, bent u van de Bijzondere Jeugdzorg of van het gewone jeugdwerk, staat u in het onderwijs, wilt u cijfers over het aantal bierglazen in België, wilt u spuiten ruilen? Ik verbind u even door met onze *stafmedewerker* ter zake.

De pioniers :
> *Marie-Claire Lambrechts* legt zich reeds sinds 1985 toe op de sector arbeid.
> *Marijs Geirnaert* is sinds 1988 koördinator van het VAD-preventiewerk. In 1992 nam zij halftijds de algemene koördinatie van de VAD op zich.

Kwamen er bij in 1992 :
> *Ilse De Maeseneire* ging van start met de Comités Bijzondere Jeugdzorg en is sinds 1993 coördinator van het VAD-preventiewerk.
> *Jean-Paul Wydoodt* werkt aan de uitbouw van epidemiologie en registratie tot een volwaardige sector binnen VAD.
> *Hilde Kinable* verdiept zich in spuitenruil en HIV-preventie.

Vervoegden ons in 1993 :
> *Hilde De Man* staat in onderwijskringen bekend om haar drugbeleid op school.
> *Christel Grieten* werkt aan Aidspreventie en met illegale druggebruikers.
> *Tomas Van Reybrouck* is bijzonder actief rond een drugbeleid in de Bijzondere Jeugdzorg.

Vulden aan in 1994 :
> *Inge Baeten* geeft kleur aan een vormingsproject voor de verslaafdenzorg.
> *Kristel De Bruyn, Julliette Geerts, Ellen Nies en Paul Philips* steken de telefoon in het stopcontact en starten hiermee de Druglijn als contact met het brede publiek.
> *Frank Lenders* zet zijn schouders onder de registratie-sector.
> *Roeland Keersmaekers* maakt tijd vrij voor een drugbeleid naar jongeren in de vrije tijd.
> *Veerle Raes* onderzoekt de knelpunten in de drughulpverlening.

II DE UITSTRALING VAN ONZE WERKING

2.1 DOCUMENTATIE EN INFORMATIE

2.1.1 BIBLIOTHEEK

De collectie boeken en tijdschriften wordt beheerd en ter beschikking gesteld door de documentatiedienst van het VIG.

In 1994 werd het accent gelegd op het toegankelijk maken van de oudere collectie. Aan de boeken werden trefwoorden en systematische codes toegekend en daarna werden ze opgenomen in de centrale catalogus die naast de collectie van de VAD ook de werken van het VIG, van KKAT en van PROGES bevat. Op deze wijze wordt de collectie zowel bibliografisch als inhoudelijk ontsloten. Medio 1995 zou het volledige boekenbestand moeten opgenomen zijn.
Eind 1994 waren er voor de VAD 977 boeken en 23 tijdschriftartikels ontsloten.

De documentatiedienst ontving 384 bezoekers en ontleende 528 werken. Daarvan behoorden 327 werken tot de VAD-collectie.
Voor vragen naar literatuurlijsten over specifieke onderwerpen i.v.m. alcohol en illegale drugs en voor het interbibliothecair leenverkeer daaromtrent is het NIAD nog steeds de belangrijkste partner.

Wat de toegang tot externe databanken betreft werd een aansluiting gerealiseerd op het Dobis-Libis-netwerk. Dit netwerk geeft online toegang tot de bibliotheekcatalogi van een aantal Belgische wetenschappelijke en universiteitsbibliotheken. Ook de batch-bestanden van de Antilope-catalogus (Centrale catalogus van lopende periodieken) en de CCT (Collectieve catalogus van monografieën), die zowel de collectie van de bibliotheken van het Libis-net als van de andere bibliotheken beschrijft, zijn via het Libis-net toegankelijk. Daarnaast werd nog een online verbinding totstand gebracht met de VUB-catalogus.

Vanaf september 1994 wordt door de VAD-documentatiedienst maandelijks een eigen attenderingsbulletin samengesteld. Het bulletin omvat een overzicht van alle artikels die opgenomen zijn in de vaktijdschriften waarop de VAD geabonneerd is. Aan de hand daarvan kunnen geïnteresseerden maandelijks fotokopies van artikels aanvragen. Het attenderingsbulletin wordt in eerste plaats als een interne service beschouwd en wordt daarom enkel onder de VAD-leden verspreid.

2.1.2 TENTOONSTELLINGEN

A DRINK-WIJS-TENTOONSTELLING

De tentoonstelling werd in 1994 meerdere malen uitgeleend :

- 14 tot 24 jan. : Stedelijke Jeugdraad Oudenaarde
- 29 jan. tot 1 feb. : Gemeente Boom / IMSIR
- 1 tot 15 maa. : Beurs voor rondreizende tentoonstellingen rond gezondheidspromotie te Aachen, Duitsland
- 18 apr. tot 2 mei : AWD Dendermonde
- 22 apr. tot 2 mei : JAC Kortrijk
- 5 mei : VOGOE , Koninklijk Atheneum Ekeren
- 16 tot 20 sep. : Preventiedienst Mol
- 22 tot 25 sep. : Ziekenhuis Henri Seruys, Oostende
- 15 tot 21 okt. : Preventiedienst Tienen
- 23 okt. : CGGZ Diest
- 24 okt. tot 19 nov. : Jeugddienst Diest
- 23 nov. tot 8 dec. : OCMW Westerlo
- 12 dec. tot 22 dec. : OCMW Alken
- 23 dec. tot 31 dec. : IVBO Brugge

B DE DRUGLIJN-STAND

In het najaar werd door de medewerkers van de Druglijn en het VAD-secretariaat een informatieve stand ontworpen. Vertrekkend van de Druglijn-slogan "Op elke straathoek kan je aan informatie over drugs geraken", werd het geheel opgebouwd rond een authentieke telefooncel die midden in een straatbeeld geplaatst werd. De stand wordt in de eerste plaats ingezet voor promotie-aktiviteiten van de Druglijn, maar biedt tegelijktertijd een voorstelling van de werking van de VAD in het algemeen.
De Druglijn-stand kan gratis ontleend worden, mits zelf voor vervoer gezorgd wordt en mits betaling van een waarborg van 5000 fr.
Op 22 oktober werd de stand op de EVO-studiedag in Gent geplaatst.

2.1.3 VAD-BERICHTEN EN VAD-FAX

Met de VAD-berichten willen wij u op de hoogte houden van wat reilt en zeilt binnen onze organisatie.
Redactieraad : S. Ansoms, M.-Cl. Lambrechts en J.-P. Wydoodt

- **1994, nr. 1 (januari / februari) :**
  - Onnodige paniek rond "Blue Star" kleefzegeltjes;
  - Een drugpreventiefilm voor de eerste generatie Turkse en Marokkaanse ouders;
  - Vragen in Kamer, Senaat en Vlaamse Raad over alcohol en andere drugs.

- **1994, nr. 2 (maart / april) :**
  - De Druglijn;
  - Evaluatie-onderzoek van een substitutietherapie in Brussel;
  - Jaarverslag Documentatiedienst.

- **1994, nr. 3 (mei / juni) :**
  - Onderzoeksverslag : Drugggebruikers en Aids;
  - 1 jaar Schildknechtstraat : VAD in het VIG-samenwerkingsverband;
  - Epidemiologische gegevens : HIV-seropositiviteit bij injecterende druggebruikers;
  - Nieuwe uitgave voor scholen met een gezondheidsbeleid.

- **1994, nr. 4 (september / oktober) :**
  - De Europese Drugpreventieweek;
  - International Institutes on the Prevention and Treatment of Alcoholism (38th) and Drug Dependence (21st);
  - Geen half werk, maar een netwerk;
  - Vragen in Kamer, Senaat en Vlaamse Raad over alcohol en andere drugs;
  - Vooraankondiging congres Alcohol en andere Drugs op het Werk.

Om de eigen leden op de hoogte te brengen van dringende berichten, of dringende vragen tot hen te richten, beschikken we over de VAD-fax. In 1994 werd hiervan éénmaal gebruik gemaakt :

- **VAD-fax nr. 9, 23 december 1994 :**
  - Oproep tot het samenstellen van werkgroepje voor wekelijks item rond drugs in een jongerenprogramma "Bassta" van Studio Brussel.

2.1.4 SECRETARIAAT

Het secretariaat is elke werkdag doorlopend open van 9 tot 17 uur.
Naast de administratieve opdrachten van correspondentie, verslagen maken en boekhouding bijwerken, staat het secretariaat ook mee in voor het beantwoorden van de schriftelijke en telefonische aanvragen.
In 1994 werden opnieuw (letterlijk) duizenden informatie- en documentatievragen behandeld of verder doorverwezen (in eerste instantie naar de Druglijn).

2.1.5 DOCUMENTATIEDIENST

Ook in 1994 werd het documentatiecentrum met nieuw documentatiemateriaal aangevuld :

A INVENTARIS : DRUGBELEID OP SCHOOL

Het pakket dat in de voorbije jaren werd uitgewerkt, werd aangevuld met een inventaris, die een overzicht biedt van didactisch materiaal omtrent alle genotsmiddelen. De inventaris richt zich tot leerkrachten van zowel het basis- als het secundair onderwijs. Doelstellingen, doelgroep en methodiek van de lespakketten en spellen worden beschreven. Daarnaast worden ook de praktische gegevens zoals besteladres, kostprijs, enz., opgegeven.
De publicatie werd uitgegeven in samenwerking met KKAT, Lions-Quest, Proges en VIG.

B CAMPAGNE-MATERIAAL :

Het campagne-materiaal werd uitgebreid met een aantal gadgets die voorzien zijn van een reeks ludieke slogans of die aansluiten bij het bestaande Drink Wijs-campagnemateriaal : frisbees, flesopeners, ballonnen, schuimrubberen balletjes, kaartspellen. Er werd ook een T-shirt rond XTC-gebruik ontworpen. Cartoonist IAN stelde hiervoor gratis een cartoon ter beschikking.

C DE VAD-DOORVERWIJSGIDS :

Deze gids omvat een opsomming (zowel praktisch als inhoudelijk) van de hulpverlenende instellingen en diensten die bij de VAD aangesloten zijn en maakt efficiente doorverwijzing van mensen met alcohol- of andere drugproblemen mogelijk.

D DE DOCUMENTATIEGIDS :

De documentatiegids geeft op een vlotte en praktische manier een overzicht van het voorlichtingsmateriaal over alcohol en drugs (posters, folders, brochures, lesmappen, ...) dat door de VAD verspreid wordt. Beide publikaties werden volledig geactualiseerd en herdrukt. Deze gidsen worden gratis en op grote schaal verspreid.

Voor het verzenden van besteld documentatiemateriaal, kon de VAD opnieuw rekenen op de geëngageerde inzet van vrijwilligers. Samen met de secretariaatsmedewerkers zorgden zij ervoor dat in totaal meer dan **1400** bestellingen vlot de deur uitgingen.

In het voorbije jaar werd ook het stockbeheer grondig herzien. Er werd een eigen stockruimte in de omgeving van het VAD-secretariaat gehuurd. De voorraad aan documentatiemateriaal werd naar de stockruimte verhuisd, alle hoeveelheden werden nageteld en alle publikaties werden overzichtelijk op rekken geplaatst.

Tot slot werd eind december 1994 een computerprogramma geïnstalleerd dat een geautomatiseerde facturatie en stockbeheer moet mogelijk maken en in de toekomst ongetwijfeld een hele tijdswinst in het verwerken van de bestellingen zal meebrengen.

2.2 DE DRUGLIJN

2.2.1 ONTSTAAN

De toegenomen zichtbaarheid en media-aandacht voor de alcohol- en andere drugproblemen, heeft tot gevolg dat verschillende groepen in de samenleving vragen hebben naar juiste informatie over deze middelen. Van de Vlaamse Minister voor Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden, Leona Detiège, kwam eind 1993 de vraag tot de oprichting van een landelijke telefoondienst, die voor het brede publiek bereikbaar is en die mensen een antwoord biedt op vragen naar informatie en hulp. In 1994 werd de Druglijn opgestart via twee opeenvolgende projectfinancieringen van telkens zes maanden.

2.2.2 DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van de Druglijn zijn :

- Het brede publiek, gebruikers en hun omgeving, intermediairen en professionelen op een zo objectief mogelijke manier informatie verschaffen omtrent alle aspecten van het middelengebruik.

- Antwoorden bieden op vragen die de weg wijzen naar de preventie of de hulpverlening. Anders gezegd, een gemakkelijk te bereiken kanaal vormen waar mensen op deze vragen een antwoord krijgen om te voorkomen dat zij tussen wal en schip zouden vallen.

- Ingaan op hulpvragen door middel van actief meedenken in het zoeken naar een oplossing voor het gestelde probleem.

De Druglijn is een dienst die **een zo breed mogelijk publiek** wil aanspreken. Mensen kunnen er met om het even welke vraag rond drank, drugs en pillen terecht.
Bij de Druglijn hoeft niemand openlijk met zijn verhaal, zijn vragen, zijn problemen voor de dag te komen. Elk gesprek wordt **in vertrouwen** behandeld. Men kan **anoniem** blijven als men dat wenst. Sommige mensen ervaren direct contact als te bedreigend. Een anoniem telefoongesprek biedt dan meer veiligheid om contact op te nemen.
Anonimiteit is ook belangrijk binnen het veld van de alcohol- en drugproblemen, daar heel wat activiteiten zich grotendeels in de illegaliteit afspelen.
De Druglijn is bereikbaar op het **groene nummer** ***078-15.10.20.*** Voor een gesprek betaalt men slechts het zonale tarief. In 1994 was de Druglijn vanaf 26 april elke dag te bereiken van 16 uur tot 22 uur (behalve zondag).

2.2.3 ACTIVITEITEN

A OMKADERING

Voor de werking van de Druglijn is gekozen voor een combinatie van vaste medewerkers en vrijwilligers. De vaste medewerkers vormen een belangrijk steunpunt voor de vrijwilligers en bewaken de continuïteit van de werking aan de telefoon. De vrijwilligers brengen van hun kant nieuwe invalshoeken met zich mee (hun kijk op druggebruik, hun eigen werksfeer) en verruimen de permanentiemogelijkheden van de Druglijn aanzienlijk.
In 1994 werden twee opleidingen voor telefoonbeantwoorders georganiseerd, waardoor eind 1994 drie vaste medewerkers en 8 vrijwilligers het telefoonwerk konden verzorgen. Naast de opleiding werd een ruim informatiebestand uitgewerkt dat voortdurend wordt geactualiseerd en aangevuld. Verder worden via maandelijkse thema-avonden nieuwe thema's aangebracht en vindt intervisie en begeleiding van het telefoonwerk plaats.

B BEKENDMAKING

Op 26 april ging de Druglijn van start. De bekendmaking gebeurde via een uitgebreide affiche- en foldercampagne. Deze werden in eerste instantie verspreid via de eigen en verwante organisaties binnen de gezondheids- en welzijnssector en het onderwijs. De eigenlijke start werd aangekondigd op een persconferentie, met ruime weerklank in de media.
Via dag- en weekbladen werden regelmatig artikels en aankondigen van de Druglijn gepubliceerd om de Druglijn permanent onder de aandacht te brengen. Ook werden vele contacten gelegd om het telefoonnummer in een vaste rubriek van bijzondere telefoonnummers te laten opnemen in tijdschriften en weekbladen.
Tijdens de zomermaanden was de Druglijn met een stand aanwezig op diverse popfestivals.

C EVALUATIERAPPORT

Er werd een eerste grondige verwerking van de registratiegegevens gedaan over het eerste half jaar van de werking. Terugblikkend op deze periode kan vastgesteld worden dat de Druglijn op weg is een belangrijk instrument te worden in de preventie rond middelengebruik. Met haar preventieve opstelling vindt ze aansluiting bij de vooropgezette doelgroepen: jonge gebruikers en ouders. Met haar informatie-aanbod blijkt ze antwoorden te bieden op vragen die elders moeilijk opgevangen kunnen worden.
Tijdens de eerste zes maanden noteerde de Druglijn in totaal 2085 oproepen, met een voortdurende stijging van het aantal oproepen per maand (van 104 authentieke gesprekken in de maand mei tot 227 in oktober). Vooral jonge gebruikers en ouders bellen naar de Druglijn.
De Druglijn ontvangt vooral vragen over produktinformatie (50 %). Men informeert naar de risico's en gevaren van illegale drugs. Het gaat voornamelijk om marihuana en hasj (samen 40%), speed en XTC (samen 20 %). 12 % van de vragen gaan over alcohol en een minderheid handelt over geneesmiddelen.

Naast vragen naar informatie ontvangt de Druglijn ook hulpvragen bij problemen. De meerderheid van deze vragen zijn afkomstig van ouders. Aan de telefoon wordt samen met de beller gezocht welke oplossingen er kunnen zijn en worden suggesties gegeven omtrent diensten waar mensen terecht kunnen voor verdere opvolging van hun problemen. Verder beantwoordt de Druglijn vragen naar de werking van bepaalde hulpverleningcentra en naar preventiemogelijkheden.
Een uitgebreid evaluatieverslag met de verwerking van de gegevens van het eerste half jaar is beschikbaar.

2.2.4 SAMENWERKINGSVERBANDEN

In de stuurgroep, die de Druglijn begeleidt, zitten vertegenwoordigers van preventie- en hulpverleningsorganisaties, de Aidstelefoon, het kabinet van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden en het VSPP. Eind 1994 zegde ook Tele-onthaal hun medewerking toe aan de stuurgroep toe.

Deskundigheidsbevordering wordt in belangrijke mate gerealiseerd door contacten met andere telefoondiensten, zoals Tele-Onthaal, Aidstelefoon, Infor-Drogues. Hun specifieke kennis op het terrein van telefoonvaardigheden, infrastructuur, vrijwilligerswerking en bekendmaking draagt bij tot het uitbouwen van de eigen werking.

Op de verschillende terreinen waarop de Druglijn zich inhoudelijk beweegt (preventie, psycho-sociale problematiek, farmacologie, justitie) wordt gewerkt aan het uitbouwen van contacten; met het Projekt Farmaka, de Algemene Pharmaceutische Bond, personen binnen het justitieel apparaat. Het is uiterst belangrijk dat er een goede informatie-uitwisseling op deze terreinen tot stand komt.

Tot slot vormen ook de contacten met en de inbreng van de organisaties aangesloten bij de VAD een belangrijke bron voor wat betreft de opleiding van de telefoonbeantwoorders, de thema-avonden en de feedback op doorverwijzing en opvolging.

2.3 VAD-PUBLICATIES

2.3.1 BOEKEN

- Kinable, R. *"Druggebruikers en Aids : AIDS-risicogedrag bij injecterende druggebruikers en evaluatie van een preventief project"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen - Katholieke Universiteit Leuven - Free Clinic, 1994, 234 pp. (ISBN 90-9007417-417-1).

- Lenders, F., Wydoodt, J.-P. (1994). *"Alcohol, Illegale Drugs & Medicatie, Recente ontwikkelingen in Vlaanderen"*. Brussel : Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 120 pp. (ISBN 90-802429-1-8).

- *"Een Drugbeleid op School : Inventaris"*. Vereniging voor Alcohol en andere Drugproblemen, Promotie voor Gezondheid op School, Koördinatiekomitee Algemene Tabakspreventie, Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, Lions Quest, 1994, 104 pp.

2.3.2 RAPPORTEN

- De Maeseneire, I. *"Inventaris 1993, VAD-Preventiewerk"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 1994, 233 pp.

- *"Evaluatieverslag De Druglijn"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 1994, 58 pp.

- Kinable, R. *"Voorbereidend project spuitenruil, periode 1 mei -31 december 1994. Eindrapport"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 1994, 32 pp.

- Grieten, C., Todts, S. *"HIV-seropositiviteit en injekterend druggebruik. Resultaten van een zesmaandelijkse enquête in de drughulpverlening in Vlaanderen 1988-1993"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 1994, 108 pp.

- Grieten, C. *"COOL-projekt.HIV-seropositiviteit en injekterend druggebruik. Etnografisch onderzoek. Eindverslag"*. Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, 1994, 22 pp.

2.3.3 ARTIKELS

- De Man, H. Drugspreventie op scholen in Vlaanderen. In : Handboek Verslaving, pp. C 3140-3-22, 1994, NIAD.

- De Leener V., De Man H. Het implementeren van een drugbeleid op school. Positieve gevolgen, aandachtspunten en knelpunten. In Welwijs, Jaargang 5, nr. 4, Dec. 1994.

2.4 VAD IN DE PERS

2.4.1 PERSCONFERENTIES

A DRUGLIJN

Op 26 april 1994 werd de Druglijn op een persconferentie voorgesteld door de Vlaamse Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden, Leona Detiège.
Op radio, televisie en in de geschreven pers werd dit feit belicht.

B DRUGSGEBRUIKERS EN AIDS

De resultaten van het onderzoek naar *"Aids-risicogedrag bij injecterende druggebruikers"* en de evaluatie van het preventief project (als onderzoeksproject in het kader van het samenwerkingsakkoord tussen het NFWO, de staat en de gemeenschappen) werden op 3 juni tijdens een persconferentie voorgesteld.

C CBJ

Het pilootproject en de evaluatie van het alcohol- en drugbeleid in de horeca werden geïntroduceerd op de persconferentie van 1 december 1994, georganiseerd door het CAD Hasselt.

2.4.2 GESCHREVEN PERS, RADIO EN TELEVISIE

Zowel in kranten en tijdschriften, als op radio en televisie werd melding gemaakt van diverse initiatieven en van resultaten van onderzoeken waar de VAD in de loop van 1994 bij betrokken was. Dit gebeurde vooral naar aanleiding van de hierbovenvermelde persconferenties.

2.5 DE EUROPESE DRUGPREVENTIEWEEK

Van 15 tot 22 oktober 1994 werd voor de tweede maal de Europese Drugpreventieweek georganiseerd. Zoals in 1992 gebeurde de coördinatie door de ICC. VAD coördineerde de Vlaamse initiatieven. Als gemeenschappelijk thema werd gekozen voor *"Jongeren en Vrije Tijd"*, wat als thema een inhaalmaneuver verdiende ten opzichte van andere sectoren (vb. onderwijs, bedrijven, bijzondere jeugdzorg) waar reeds jarenlang modellen en initiatieven werden ontwikkeld.

Vanuit VAD werden volgende initiatieven genomen :

- **Open gespreksronde : "Hoe omgaan met drugs in de jeugdbeweging"**
  Ontmoeting met jeugdbewegingen en koepels van jeugdbewegingen rond een *"drugbeleid"* : dit werd georganiseerd als een open gespreksronde waarbij een concept dat binnen een VAD-werkgroep werd ontwikkeld, ter discussie werd gesteld.

- **Overleg met de federaties van jeugdhuizen en jongerencentra**
  Op een eerste vergadering van de federaties van jeugdhuizen en jeugdwerk werd rond het concept van een drugbeleid van gedachten gewisseld. Als resultaat van deze ontmoeting werd een werkgroep gevormd om het verdere verloop van een project *"Jongeren en Vrije Tijd"* op te volgen.

- **Campagne van de Druglijn**
  Van de media-aandacht tijdens de Europese Drugpreventieweek werd gebruik gemaakt om de Druglijn verder bekend te maken. Via een computergestuurd systeem konden de bellers 24 uur informatie bekomen rond welbepaalde topics.

- **Studiedag rond netwerkontwikkeling**
  De VAD-studiedag *"Geen half werk maar een Netwerk"* op 21 oktober 1994 had als thema netwerkontwikkeling. Naast enkele theoretische en filosofische kaders worden concrete praktijkvoorbeelden van netwerken rond alcohol en drugs in verschillende workshops voorgesteld (zie punt 2.6 voor meer informatie).

VLAANDEREN

In het kader van de Europese Drugpreventieweek werden heel wat initiatieven in Vlaanderen uitgewerkt. Diverse lokale activiteiten en projecten werden in een Europees kleedje gestoken.

EUROPA

In Aken vond een Europees initiatief plaats waarin een uitwisseling van ideeën en informatie werd georganiseerd tussen alle Europese lidstaten. VAD participeerde actief aan een werksessie rond "Jongeren en Vrije Tijd" waarin een lezing werd gehouden over het Quality Disco-initiatief in Vlaanderen.

2.6 DE STUDIEDAG ROND NETWERK-ONTWIKKELING

In het kader van de Europese Drugpreventieweek werd op 21 oktober 1994 door VAD een studiedag "Geen half werk, maar een Netwerk" georganiseerd rond netwerkvorming binnen en tussen hulpverlening en preventie. Deze studiedag stond open voor een breed publiek. Er namen 106 mensen deel.

Met deze studiedag wou VAD de kennis omtrent netwerken en netwerkontwikkeling verspreiden en een constructieve dialoog hierrond op gang brengen.

Netwerken kunnen immers reeds heel wat jaren rekenen op een ruime belangstelling, zowel binnen de welzijnssector als er buiten. Het begrip is ontstaan in de organisatiekunde en kende zijn eerste toepassing in het bedrijfsleven en bij de overheid. Via het opbouwwerk werd het geïntroduceerd in de welzijnssector.
De toenemende aandacht voor netwerken is het gevolg van een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling waardoor organisaties steeds meer belang hebben bij onderlinge samenwerking. Eén aspect hiervan is bijvoorbeeld dat steeds meer organisaties, dikwijls met verschillende doelstellingen of uitgangspunten, zich op dezelfde terreinen bewegen. Dat het vormen van netwerken in dat geval belangrijk is, spreekt voor zich.

Tijdens het eerste gedeelte van deze studiedag werd een theoretisch kader rond netwerkontwikkeling voorgesteld door prof. dr. J. Breda, verbonden aan de UFSIA en een filosofisch kader door dr. W. D'hanis, directeur management en reflectie van Nikè Consult.
Na een ludiek intermezzo door Johny Voners en Jeanine Bischops konden de deelnemers een keuze maken uit een van de drie volgende workshops : "De rol van de overheid in netwerkontwikkeling", waarin de probleemstelling geschetst werd door Dr. F. de Rynck (KUL), "Intersectoriële netwerkontwikkeling", waarin M. Geirnaert (VAD) de probleemstelling bracht en "Hulpverlening : een gelaagde activiteit" waarin P. Van Deun (De Spiegel) de probleemstelling verzorgde. In elke workshop was tijd voorzien voor een probleemstelling, drie praktijkvoorbeelden en discussie.

III DE UITGANGSPUNTEN VAN ONZE WERKING

3.1 BELEIDSNOTA - VAD - 1994

3.1.1 DE ALCOHOL- EN ANDERE DRUGPROBLEMEN IN VLAANDEREN

De aandacht voor alcohol- en andere drugproblemen neemt de laatste jaren voordurend toe. Niet alleen de publieke belangstelling, maar ook de politiek en het beleid plaatsen voornamelijk de illegale drugproblematiek vooraan op het agenda. De aandacht en bezorgdheid van het beleid vertaalt zich voornamelijk in criminaliteitsbestrijding en -preventie. De *"veiligheid van de burger"* neemt hierbij een centrale plaats in.

De beschikbare gegevens over alcohol- en andere drugproblemen wijzen erop dat in Vlaanderen alcohol nog steeds de belangrijkste vorm van drugproblematiek uitmaakt. Op de tweede plaats komt het misbruik van psychofarmaca, vooral van tranquillizers en pijnstillers. De problematiek ten gevolge van illegaal druggebruik stijgt ook in Vlaanderen, maar blijft relatief beperkt. Wel merken we een stijgend druggebruik in de context van vrije tijd en discotheken, met een stijgend gebruik van vooral hallucinogene drugs.

Niet alleen de omvang, maar ook de complexiteit van de drugproblematiek vraagt om bijzondere inspanningen, zowel vanuit de officiële instanties als vanuit lokale organisaties, en dit op het vlak van preventie, studie en hulpverlening.

3.1.2 DE VERENIGING VOOR ALCOHOL- EN ANDERE DRUGPROBLEMEN (VAD) V.Z.W.

De Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen, G. Schildknechtstr. 9, 1020 Brussel, is een overkoepelende instelling van organisaties en verenigingen die zich binnen de Vlaamse Gemeenschap richten op studie, preventie en hulpverlening inzake alcohol- en andere drugproblemen.

Met behoud van de eigen autonomie is de VAD geïntegreerd in het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, opgericht volgens het Executieve Besluit van 30 juni 1991.

Haar **statutaire doelstelling** luidt als volgt :

De vereniging heeft tot doel : studie, preventie en hulpverlening inzake alcohol- en andere drugproblemen te bevorderen :
- door coördinatie en ondersteuning van bestaande en nieuwe initiatieven en verenigingen met preventieve en/of hulpverlenende doelstelling;
- door ontplooiïng van activiteiten op het vlak van de gezondheidsvoorlichting en -opvoeding en het verstrekken van adviezen;
- door stimulering van studie, vorming, programmatie en wetenschappelijk onderzoek.

3.1.3 STRUCTUUR

VAD werkt onder het wettelijk statuut van een vereniging zonder winstoogmerk (v.z.w.).
Alle leden vormen de Algemene Vergadering, die een Raad van Beheer benoemt.
De benoemde beheerders kunnen een Dagelijks Bestuur of een Bestuurscomité aanwijzen.

VAD beschikt over een staf van personeelsleden, deels voor de algemene werking en deels voor de realisatie van projecten. Onder verantwoordelijkheid van een algemeen koördinator verzekert ze de dagelijkse werking; onder meer wat betreft permanentie en informatie. De bibliotheek is geïntegreerd in de VIG-bibliotheek.

De activiteiten van VAD worden in tijdelijke of permanente themagerichte werkgroepen voorbereid en uitgewerkt, onder de verantwoordelijkheid van de beheerraad. In de mate van het mogelijke maken ook personeelsleden deel uit van deze werkgroepen. De werkgroepen kunnen zowel opdrachten ontvangen als zelf initiatieven nemen, maar steeds binnen en vanuit VAD. Elke werkgroep beschikt over een beperkt werkingskrediet.

De VAD zal een platformwerking op het vlak van studie, preventie en hulpverlening uitbouwen.

3.1.4 WERKING

VAD is bereid tot samenwerking met de overheid, enerzijds door het formuleren van deskundige adviezen, anderzijds door zich beschikbaar te stellen voor concrete medewerking aan uitvoerende taken.

Als koepelorganisatie beoogt VAD een maximale representativiteit voor organisaties en instellingen waarvan de activiteiten primordiaal betrekking hebben op studie, preventie en/of hulpverlening inzake alcohol- en andere drugproblemen.

VAD neemt een coördinerende functie op zich, zowel tussen lokale organisaties als ten aanzien van nationale en internationale instanties.
Op lokaal, provinciaal, nationaal en internationaal niveau stuurt VAD aan op ruime samenwerking, waarbij het gezamenlijke doel primeert.

VAD wil een platform zijn voor de uitwisseling van kennis en van ervaringen, om zodoende de deskundigheid te bevorderen en om bij te dragen aan permanente vorming en training.
Bovendien wenst VAD het feitelijke belang van de alcohol- en andere drugproblematiek voor de gezondheid voortdurend onder de aandacht te brengen.

Binnen haar eigen structuur ontwikkelt VAD een werking op drievoudig terrein :

A VAD EN STUDIE

- Het wetenschappelijk onderzoek dient bevorderd te worden. In de eerste plaats gaat het hierbij om toegepast onderzoek ten dienste van een betere praktijk van preventie en hulpverlening. Dergelijke initiatieven moeten gestimuleerd worden door middel van contacten met universiteiten (onder meer eindverhandelingen en proefschriften) en met lokale organisaties (onder meer registratie). Zo nodig worden er vanuit VAD zelf onderzoeksprojecten ontworpen en uitgevoerd.

- De epidemiologische opvolging van de alcohol- en andere drugproblematiek is hierbij een prioritaire bekommernis. VAD verzamelt alle beschikbare gegevens en zorgt voor eventuele synthese en publicatie.

B VAD EN PREVENTIE

- Binnen het algemene kader van welzijn en gezondheid ontwikkelt VAD een preventiebeleid ten aanzien van een verantwoord gebruik of niet-gebruik van psychoactieve middelen en ten aanzien van andere vormen van gedrag met risico voor afhankelijkheid.
Omwille van de uitgebreid karakter en decomplexiteit van de problematiek vraagt een degelijke preventiewerking om specifieke deskundigheid bij de uitvoering. Hierbinnen is ruimte en aandacht voor zowel een algemene benadering van gezondheidspromotie als een meer categoriale preventie.

- Dergelijk omvattend preventiewerk dient centraal gecoördineerd en begeleid te worden om gemeenschappelijke en wetenschappelijk verantwoorde visies en strategieën te ontwikkelen. Dit is de enige efficiënte manier die systematische en globale maatschappijbeïnvloeding mogelijk maakt.

- Lokale initiatieven kunnen vanuit een globale visie ondersteund worden om op de concrete plaatselijke behoeften in te spelen. Deze lokale projecten kunnen aanzetten zijn tot hernieuwde lokale of bredere initiatieven.

- Als koepelorganisatie neemt VAD deel aan het overleg met andere preventief werkzame organisaties, dit in functie van hun doelstellingen en doelgroepen.

C VAD EN HULPVERLENING

- In Vlaanderen bestaat een waaier van hulpverleningsmogelijkheden, zowel ambulant als residentieel, gaande van algemeen tot zeer gespecialiseerd.

- VAD wil de kwaliteit en samenwerking binnen de hulpverlening bevorderen, onder meer door het inrichten van studiedagen en trainingen, en betrekt hierbij zowel meer als minder gespecialiseerde hulpverleners.

- Waar nationaal of regionaal lacunes vastgesteld worden, moet gestimuleerd en meegewerkt worden om nieuwe voorzieningen op te richten.

- Nieuwe therapeutische modellen moeten met belangstelling gevolgd en eventueel gestimuleerd worden.

3.1.5 WERKINGSMIDDELEN

Naast de overheidssubsidiëring voor algemene werking, projecten en specifieke opdrachten, zijn sponsoring en fundraising noodzakelijk, die best centraal georganiseerd worden om versnippering en concurrentie te vermijden.

3.1.6 CONCRETISERING

Elk jaar zal, als voorbereiding van het komende werkjaar, samen met het opmaken van de begroting, gestreefd worden naar het vastleggen van bijzondere aandachtspunten in overleg met de werkgroepen, en naar het plannen van activiteiten in overeenstemming daarmee.

3.2 BELEIDSVERKLARING - 1994

3.2.1 STRUCTURELE OPTIES

A ALGEMEEN

De structuurhervorming, zoals die in 1993 werd uitgewerkt, moet worden opgestart. Het bestuurscomité wordt geïnstalleerd en zal de afbakening van taken en bevoegdheden van de verschillende VAD-structuren voorbereiden, alsook de concretisering van de platformwerking.

B PLATFORMWERKING

Om een grotere betrokkenheid van leden en niet-leden te stimuleren, zal de platformwerking worden uitgebouwd. De platformwerking moet een discussieforum bieden waarop alle aspecten van de alcohol- en andere drugproblematiek kunnen aan bod komen. Het platform dient ook een mogelijkheid te creëren om beter en gemakkelijker te kunnen inspelen op de actualiteit.

C SAMENWERKINGSVERBANDEN

De samenwerking met het VIG en met de verschillende voorzieningen binnen dit samenwerkingsverband, moet loyaal worden verdergezet. Een eerste evaluatie van deze samenwerking zal door de Raad van Beheer worden gemaakt.

In 1994 moeten de inspanningen, om samenwerking met diverse organisaties en voorzieningen binnen en buiten de eigen sector op te zetten, worden gecontinueerd. Deze samenwerkingsverbanden hebben een dubbele doelstelling: enerzijds wordt de alcohol- en andere drugproblematiek en de preventie op die manier gedragen door alle sectoren van de samenleving en is dit niet enkel een beperkte zorg van de gezondheidssector. Hierdoor wordt een meer structurele aanpak van de problematiek haalbaar. Anderzijds kunnen aanpak en visies via deze samenwerkingsverbanden beter op elkaar worden afgestemd met het oog op een betere coördinatie en een meer systematische aanpak.

De VAD-studiedag rond "netwerk-ontwikkeling" kadert in dezelfde visie en moet bijdragen tot een betere aansluiting van de verschillende actoren op het veld.

Naast de prioritaire samenwerking op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap, moeten inspanningen worden verdergezet om zowel federaal als internationaal (op de eerste plaats Europees) partners te zoeken en samenwerking uit te bouwen.

D OVERHEID

VAD moet de contacten met de overheid in stand houden en verder optimaliseren, zowel op gemeenschaps- als op federaal niveau. Op vraag van de overheid moet VAD adviezen formuleren met betrekking tot alle aspecten van de alcohol- en andere drugproblematiek. Verder moet VAD blijven signaleren aan de overheid welke problemen, knelpunten en evoluties zich op het veld voordoen.

Verdere inspanningen moeten worden geleverd om de basissubsidiëring van VAD te verruimen, zodat de basiswerking van de vereniging niet grotendeels afhankelijk is van projecten en VAD kan investeren in de deskundigheid van een min of meer permanente staf.

VAD moet daarenboven een diversifiëring van haar financiële middelen nastreven, waarbij naast overheidssubsidiëring extra fondsen worden bekomen via sponsoring en fund-raising.

E PROJECTEN

De meeste projecten die in 1993 werden uitgewerkt worden in 1994 gecontinueerd. Het gaat voornamelijk om coördinerende projecten in verschillende sectoren (arbeid, onderwijs, bijzondere jeugdzorg) en om het preventieproject, dat de coördinatie van de preventiewerkers in de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg omvat.
Het onderzoeksproject rond HIV-preventie wordt eveneens verdergezet, terwijl het NFWO project rond dit thema (met het pilootproject rond spuitenruil) eind april afloopt. Onderhandelingen worden gevoerd om rond dit thema verder te werken.

Nieuwe projecten die in 1994 worden opgestart zijn :

- De Druglijn: een landelijke telefoonservice voor alcohol- en andere drugproblemen, die zal functioneren met een team van betaalde medewerkers en vrijwilligers;
- het vormingsproject voor de hulpverlening: voor het eerst kan een aanbod worden gerealiseerd voor de hulpverlenende leden (en niet-leden) van VAD.

F WERKGROEPEN

De bestaande werkgroepen, "illegale drugs", "studie en hulpverlening" en "vrouw en middelenmisbruik", zetten hun activiteiten verder. Zij werken een aantal thema's uit, die worden aangebracht vanuit de leden van de werkgroep zelf, en kunnen in opdracht van de Raad van Beheer bepaalde standpunten of acties voorbereiden.
De werkgroep epidemiologie en registratie zal opnieuw worden samengesteld, waarbinnen de mogelijkheden van een veralgemeende registratie worden bekeken.

De VAD steunt de spontaan opgerichte werkgroep intramurale psychiatrische behandeling van druggebruikers. Men onderzoekt de knelpunten met betrekking tot de behandeling van druggebruikers in deze sector en bereidt een beleidsnota voor.

G PERSONEEL

De VAD-staf werkt collegiaal als één groep. Samen behartigen ze de belangen van de VAD. Zij zijn beschikbaar voor algemene informatie en verzorgen in overleg de public relations.

De algemeen koördinator is dienstverantwoordelijke, die instaat voor de werking van de dienst, de administratieve verantwoordelijkheid, inbegrepen de budgetbewaking, de inhoudelijke en structurele coördinatie van de werking. De algemeen koördinator maakt deel uit van het bestuurscomité.
De stafmedewerkers verrichten hoofdzakelijk inhoudelijk werk. Binnen de mogelijkheden van de projektwerking, worden tijd en deskundigheid zoveel mogelijk samengebracht.
Het secretariaat, bijgestaan door de stafmedewerkers, staat in voor de permanentie en het documentatiecentrum. Voor dit laatste wordt aanvullend beroep gedaan op vrijwilligers.
De dienst moet bereikbaar zijn op alle werkdagen van 9 tot 17 uur. De werkopdrachten van het secretariaat worden gecoördineerd door de algemeen koördinator.

Officiële briefwisseling, rapporten en dergelijke worden mede ondertekend door of in opdracht van de respectievelijk verantwoordelijke van het bestuur of van de werkgroep. Bij een vraag naar een standpunt namens VAD naar buiten toe zal de staf de nodige contacten organiseren met de voorzitter en/of met de verantwoordelijke van de werkgroep.

3.2.2 INHOUDELIJKE OPTIES

A VORMINGSAANBOD VOOR DE HULPVERLENING

Als opvolging van een bevraging omtrent de behoeften aan vorming, die in 1993 plaatsvond, werd eind 1993 een werkgroep opgericht die voor 1994 een vormingsaanbod zal uitwerken. Enerzijds wordt een basisvorming uitgewerkt voor beginnende hulpverleners in de verslaafdenzorg. Naast een algemene basismodule (met nadruk op kennis en informatie) wordt per sector een specifieke module voorbereid, waarin de aandacht gaat naar concrete vaardigheden. Na de pilootfase, die zich uitsluitend richt op de VAD-leden, wordt dit vormingsaanbod regionaal en sectorieel aangeboden aan alle geïnteresseerden.
Voor de ervaren hulpverleners worden maandelijks seminaries georganiseerd rond actuele thema's in de verslaafdenzorg.
Tenslotte zal de VAD-studiedag rond het thema netwerkontwikkeling worden georganiseerd.

B DE DRUGLIJN

Op vraag van Vlaams Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden Leona Detiège wordt in 1994 gestart met De Druglijn. Bedoeling is een dienstverlening aan het grote publiek uit te bouwen via een 078-lijn (groen nummer) waar informatie kan worden bekomen met betrekking tot drugs en druggebruik, preventie-aanpak en doorverwijzing.

Een werkgroep zal worden opgericht waarbinnen de Druglijn wordt voorbereid. De opleiding van de telefoonbeantwoorders, waarbij de inbreng van de VAD-leden centraal staat, moet in eerste instantie de kwaliteit van de Druglijn garanderen. De verdere opvolging van dit initiatief zal gebeuren via een op te richten Stuurgroep.

C REGISTRATIE

Dankzij de intercommunautaire samenwerking (in het kader van de ICC) en de Europese projecten in het kader van het Europees Drugsobservatorium kunnen een aantal initiatieven worden genomen om een meer veralgemeende registratie binnen de hulpverlening te realiseren. De bruikbaarheid van en dienstverlening aan de participerende diensten is hierbij prioritair. De werkgroep epidemiologie en registratie zal dit aandachtspunt moeten ondersteunen.

D SPUITENRUIL

Als opvolging van het NFWO-project rond HIV en druggebruik, en van een eerste verkennend forum rond spuitenruil in 1993, zal worden onderzocht op welke manier spuitenruil in Vlaanderen kan georganiseerd worden. In dit kader zal ruim overleg worden opgezet met de verschillende partners, waaronder apothekers, justitie, hulpverlening, ...

E JONGEREN EN VRIJE TIJD

Jongeren en vrije tijd is een thema dat een inhaalmanoeuvre verdient in het kader van een intersectoriële aanpak van middelenpreventie. Hoewel jongeren binnen hun vrije tijd met diverse legale en illegale middelen in contact komen, én hoewel het vrijetijdsmilieu een veel grotere betekenis in de leefwereld van jongeren heeft verworven dan bijv. de school, zijn initiatieven op dit terrein nog fragmentair, experimenteel, en veelal op vraag van de sector.
Om op een systematische manier in deze vrijetijdssector een aantal initiatieven te ontplooien moeten hiervoor nieuwe modellen worden ontwikkeld en uitgetest. Gezien de eigenheid van de sector, en met het oog op een systematische implementatie, moeten de diverse betrokkenen uit de sector bij de ontwikkeling betrokken worden.
Het thema *"Jongeren en Vrije Tijd"* is binnen de ICC en in het kader van de Belgische projekten voor de Europese Drugpreventieweek (oktober 1994) als prioritair thema weerhouden.

F BELEIDSNOTA DRUGHULPVERLENING

Op vraag van de overheid (werkgroep drughulpverlening, bestaande uit vertegenwoordigers van het Adviescomité, VAZA en de Administratie Volksgezondheid) zal VAD een voorbereidende nota uitwerken rond *"knelpunten in de drughulpverlening"*.

Een aantal enquêtes, hearings en overlegmomenten zullen worden georganiseerd om alle partners uit de hulpverlening de kans te geven aan het totstandkomen van deze nota te participeren.
De werkgroep *"intramurale psychiatrische behandeling van illegale druggebruikers"* vormt in dit kader reeds een belangrijk platform. Andere actoren binnen de hulpverlening (Therapeutische Gemeenschappen, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, eerstelijnsvoorzieningen, ...) zullen hierbij betrokken worden.

IV DE DRIE PIJLERS VAN ONZE WERKING

4.1 HULPVERLENING

4.1.1 WERKGROEP ILLEGALE DRUGS

Paul Van Deun, Verantwoordelijke

De werking van de werkgroep illegale drugs kende in 1994 een scharnierpunt. Midden 1994 werd beslist om de aanpak van de werkgroep te heroriënteren.

In de voorgaande jaren kende de werkgroep een wisselend bestaan, gaande van schijndood tot hyperaktief. De "kroon" op het werk van de groep werd in 1993 gezet met de standpuntbepaling rond methadon en de omschrijving van het kader waarbinnen methadonbehandeling bij voorkeur plaats kon vinden.

Het eerste kwartaal van 1994 bestond dan ook nog voornamelijk in de verdere opvolging van het methadondebat : de werkgroep fungeerde als forum voor informatie-uitwisseling voor een aantal geïnteresseerden.

Na deze periode van actieve werking overheerste in de werkgroep het "day after"-gevoel: wat kunnen we nu nog doen?
Een antwoord op deze vraag was dat de werkgroep meer een "vinger aan de pols"-instrument zou moeten worden : nieuwe trends zouden snel aan bod moeten komen zodanig dat snel accurate informatie kan doorstromen naar het werkveld.

Vanuit de behoefte aan een aantal goed leesbare, informatieve artikels over drugthema's werd afgesproken om de werkgroep te laten fungeren als reflectie-instrument om geselecteerde artikels te beoordelen. Het lezen van deze artikels en het in groep bespreken zou vanuit de verschillende invalshoeken van de deelnemers een boeiende informatiestroom opleveren die ook voor de groep zelf interessant blijft.
Naast dit aspect werd uiteraard binnen de werkgroep ook verder ruimte gelaten voor het opvolgen van beleidsinitiatieven.

Deze vernieuwde formule, ook wel bekend onder de naam "werkgroep illegale drugs nieuwe stijl", hield in dat andere personen geïnteresseerd konden zijn. Alle leden van VAD werd uitgenodigd om vanaf 1994 aan deze nieuwe aanpak mee te werken.

4.1.2 WERKGROEP STUDIE EN HULPVERLENING

Luc Taccoen, Verantwoordelijke

De werkgroep "studie en hulpverlening" kwam dit jaar maar enkele malen samen. Onze "follow-up"-studie kan door technische en praktische moeilijkheden niet afgerond worden; Ten tweede zijn de vier resterende leden van de werkgroep (Luc Taccoen, Geert Pype, Jean-Pierre Broothaers en Jan Hoet) geëngageerd in ander VAD-projecten, als daar zijn vorming in motiverende gesprekstechnieken. Onderling waren wij het ook wel eens dat dit engagement zinvoller was dan onze follow-up studie.

Een ernstige studie, ook al is die beperkt van opzet, vraagt toch een sterke technische omkadering en veel tijd. Toch zou het wellicht goed zijn dat de VAD zich zou kunnen structureren om dat soort onderzoek op te zetten. Hieraan zou de werkgroep ook nog stellig willen meewerken.

Ook al zijn we geruisloos niet meer samengekomen, toch betekent dit niet dat wij onszelf zouden hebben ontbonden. Wij blijven geïnteresseerd in een onderzoeksproject, maar dan met voldoende omkadering van middelen.

4.1.3 VORMINGSAANBOD VOOR DE VERSLAAFDENZORG"

Inge Baeten, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

Op 23 december 1993 werd door de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Gezondheidsinstellingen, Welzijn en Gezin, Wivina Demeester, het project *"Vormingsaanbod Verslaafdenzorg"* goedgekeurd voor een periode van één jaar. Het project liep van 1 december 1993 tot 30 november 1994.

Aanleiding voor dit project was de vaststelling dat het stijgend druggebruik en de groeiende belangstelling voor de problematiek een aantal lacunes en knelpunten doen ontstaan, enerzijds op het vlak van vroegdetectie, laagdrempelige opvang en begeleiding, anderzijds op het vlak van de meer gespecialiseerde hulpverlening. Uit een bevraging die medio 1993 door VAD van haar leden werd afgenomen, kwam duidelijk de behoefte naar voren aan een basisvorming en voortdurende bijscholing met betrekking tot zich steeds wijzigende trends in het druggebruik. Een vormingsproject was de geschikte manier was om hierop in te spelen.

De aanwezige deskundigheid op het vlak van alcohol- en andere drugproblemen in Vlaanderen is binnen de VAD als koepelorganisatie van de sector, verzameld. Vanuit verschillende invalshoeken (ambulant en residentieel; eerste, tweede en derde lijn) is een inbreng van de veldwerkers in een vormingsaanbod rond verslaafdenzorg te organiseren.

B DOELSTELLINGEN

Voor de VAD zijn de doelstellingen van een dergelijk vormingsaanbod tweeledig : enerzijds wensen we de kwaliteit van de verslaafdenzorg in Vlaanderen te verhogen door meer uitwisseling en vorming te organiseren binnen de gespecialiseerde hulpverlening, anderzijds vinden we het belangrijk om de kennis/deskundigheid die binnen de vereniging aanwezig is, aan anderen (dit is de brede groep van eerste- en tweedelijnswerkers) door te geven.

C ACTIVITEITEN

Ten behoeve van het project *"Vormingsaanbod verslaafdenzorg"* werd een werkgroep *"Vorming"* opgericht. Deze werkgroep telt tien leden en vergadert met een frequentie van gemiddeld eenmaal per maand.

a Basisvorming

Op basis van de bovenvermelde bevraging uit 1993 en in samenspraak met de werkgroep werd een driedaagse basisvorming en bijhorend cursusmateriaal samengesteld voor beginnende hulpverleners in de verslaafdenzorg. Als voorbereiding op het samenstellen van deze basisvorming werden de reeds bestaande initiatieven en een aantal mogelijke doelgroepen verkend.
Deze basisvorming werd in 1994 tweemaal georganiseerd (2-9-16 juni & 6-20-27 oktober). Het deelnemersaantal werd bewust beperkt gehouden om voldoende interactief en praktijkgericht te kunnen werken. Tijdens de vorming wordt ook een map ter beschikking gesteld met het verloop van de verschillende sessies en achtergrondliteratuur.
De volgende thema's komen in deze vorming aan bod :

- Aard en omvang van de problematiek in Vlaanderen;
- Preventie;
- De middelen en hun werking;
- Inleiding in behandeling;
- Omgaan met verslaafd gedrag;
- Intake en diagnostiek;
- Nazorg en netwerk.

Deze basisvorming werd telkens geëvalueerd door de deelnemers, de sprekers en de werkgroep. Na de eerste basisvorming leidde dit tot een aantal kleine wijzigingen in het programma.

b Vervolgmodules

Op basis van de resterende noden die de deelnemers na de basisvorming formuleren, worden vervolgmodules georganiseerd waarin zeer specifieke onderwerpen aan bod komen. Deze vervolgmodules richten zich in de eerste plaats tot de deelnemers aan de basisvorming, maar staan ook open voor andere medewerkers uit de sector.
Er werd reeds één vervolgmodule rond *"Motiverende gespreksvoering"* georganiseerd op 2-8-22 december 1994.
Er werden vervolgmodules voorbereid over *"contextueel werken met verslavingsproblematiek"*, *"Functionele analyse"* en *"Terugvalpreventie"*.

c Seminaries

Naast de basisvorming en de vervolgmodules voor beginnende hulpverleners, worden ook driemaandelijks gespecialiseerde seminaries georganiseerd voor ervaren hulpverleners. Na een theoretische inleiding staan hier het uitwisselen van ervaringen en discussie centraal. Afhankelijk van het thema worden de seminaries ook opengesteld voor een ruimere groep dan enkel de VAD-leden.
Volgende seminaries werden reeds georganiseerd : "Samenwerking justitie en hulpverlening, praktijkmodellen" (23 juni) en "Drugtesting" (15 september).
De seminaries worden geëvalueerd door de werkgroep "Vorming". Ook de deelnemers krijgen de mogelijkheid om de seminaries te beoordelen aan de hand van een evaluatieformuliertje in de deelnemersmappen.

d Motiverende gespreksvoering

- ***Video's motiverende gespreksvoering :***

In het kader van een POK-project en in samenwerking met CAT Gent en CGG Oostende worden momenteel video's motiverende gespreksvoering voor vijf sectoren (OCMW's, bedrijven, huisartsen, leerlingbegeleiders en jeugdhulpverlening) ontwikkeld. Bij de verschillende video's horen vormingspakketten. Vanuit het VAD-vormingsproject werd medewerking verleend aan het ontwikkelen van de video voor de jeugdhulpverlening.

- ***Train-de-trainersopleiding in motiverende gespreksvoering :***

In het kader van VAD wil men ook een opleiding voorzien voor de trainers die met deze video's en pakketten zullen werken, om op die manier een pool van potentiële trainers te creëren waar men steeds op kan terugvallen. De vraag naar vormingen "Motiverende gespreksvoering" vanuit de verschillende sectoren en vanuit de hulpverlening is immers zeer groot.
Daartoe werd een werkgroep *"Motiverende gespreksvoering"* opgericht. Deze werkgroep komt maandelijks een volledige dag samen om de train-de-trainersopleiding samen te stellen.

- ***Handboek motiverende gespreksvoering :***

Tegen einde 1995 zal een totaalpakket met handboek, trainingsboek en video's uitgegeven worden. Het ontwikkelen van het trainingsboek werd opgenomen binnen het VAD-vormingsproject.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

De werkgroep *"vorming"* omvat naast de VAD-medewekers, vertegenwoordigers van CGG Oostende, PC Broeders Alexianen (Behandelingscentrum voor verslavingsziekten, Boechout), De Sleutel, Antwerps Druginterventiecentrum, Kliniek Sint-Jozef, en Altox.

4.2 STUDIE EN ONDERZOEK

4.2.1 DRUGGEBRUIKERS EN AIDS : AIDS-RISICOGEDRAG BIJ INJECTERENDE DRUGGEBRUIKERS EN EVALUATIE VAN EEN PREVENTIEPROJECT (1992-1994)

Hilde Kinable, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

Dit onderzoek kaderde in het samenwerkingsakkoord tussen het NFWO, de federale overheid en de gemeenschappen, en het *"onderzoeksprogramma Aids 1991-1995"*, ook wel *"Impulsprogramma"* genoemd. Eind 1991 sloten de federale overheid, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het NFWO een overeenkomst voor het beheer van het onderzoeksprogramma Aids. De beide Gemeenschappen financieren elk een kwart van de begroting, terwijl de federale overheid de resterende helft bijpast.

B DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van dit onderzoek omvatten :

- Het verwerven van meer inzicht in het risicogedrag met betrekking tot HIV-besmetting bij injecterende druggebruikers zowel op het vlak van riskant druggebruik als op het vlak van riskante seksuele gedragingen;
- Het ontwikkelen van een hierop aansluitende preventiestrategie, en de evaluatie van de impact en het effect van deze preventiestrategie.

C ACTIVITEITEN

Het onderzoek ging van start met een uitgebreide literatuurstudie (1992). Het accent in dit onderzoek lag evenwel op het aktieonderzoek (1993), dat gericht was naar twee verschillende doelgroepen: een residentiële groep (RG), bestaande uit injecterende druggebruikers die op het moment van het onderzoek een residentieel ontwenningsprogramma volgen (N = 68), en een straatgroep (SG), bestaande uit injecterende druggebruikers, die op dat ogenblik niet in contact staan met de drughulpverlening (N = 60). Het onderzoeksdesign bestond uit een basislijnmeting, een preventieve fase, en een follow-up. In de straatgroep wordt de preventieve fase geconcretiseerd door de organisatie van een spuitenruil; de residentiële groep wordt hiertoe onderworpen aan een viertal sessies.

RESULTATEN

- *Vergelijking van de doelgroepen* : De twee onderzoekspopulaties verschillen in een aantal opzichten aanzienlijk. De SG was gemiddeld ouder dan de RG.

Er was een verschil in opleidingsniveau : beide groepen genoten gemiddeld evenveel jaren onderwijs; de SG volgde gemiddeld zwaardere richtingen, maar de RG had in verhouding de opleiding vaker met een diploma beëindigd. Men is in beide groepen op dezelfde leeftijd begonnen met druggebruik. Hoewel de RG gemiddeld minder lang drugs gebruikte, waren er in deze groep significant meer overdosissen. Qua drugproblematiek waren beide groepen vergelijkbaar; op andere vlakken (alcoholproblemen, juridische, sociale en psychische problemen) kende de RG meer moeilijkheden dan de SG. De RG had veel meer contacten gehad met de drughulpverlening dan de SG. De contacten met de drughulpverlening in de SG waren bovendien voornamelijk beperkt tot de meer laagdrempelige voorzieningen. De RG had het meeste ervaring met Therapeutische Gemeenschappen, maar ook alle andere soorten ontwenningsprogramma's werden door een groot aantal onder hen uitgeprobeerd. Wat betreft het risicogedrag tijdens de periode voorafgaand aan het onderzoek, was er geen verschil tussen beide groepen. Het bleek dat het Aids-risicogedrag bij druggebruik tijdens de laatste jaren reeds was afgenomen; toch rapporteerde nog de helft riskant druggebruik. Ondanks het feit dat men in beide groepen met zowel vaste als losse partners seksuele betrekkingen had en dat hierbij een relatief groot aantal personen was dat zelf ook drugs injecteerde, was het condoomgebruik zeer laag. Bij vaste partners was dit vrijwel onbestaande (5 à 6%), en bij losse partners was dit al niet veel beter (rond 20%).

- *Vergelijking tussen de voor- en de nameting in de SG* : Men gebruikt gemiddeld minder heroïne, amfetamines en medicijnen. Diegenen die gebroken hadden met hun heroïnegebruik zijn, op één persoon na (die overschakelde van heroïne naar amfetamines), hun roes niet gaan zoeken in andere produkten. Het riskant druggebruik daalde significant; slechts 11.6% had nog spuiten gedeeld, en dit minder frequent dan vroeger. Bijna de helft had spontaan een Aidstest laten uitvoeren. Op het vlak van riskant seksueel gedrag werden geen verschillen gevonden. De algemene levenssituatie verbeterde gemiddeld op alle terreinen; voor drugproblemen en sociale problemen was dit significant.

- *Vergelijking tussen de voor- en de nameting in de RG* : Omwille van een aantal praktische moeilijkheden kon in de RG geen nameting plaatsvinden. Daarom werd extra aandacht geschonken aan een proces-evaluatie van (de implementatie van) het preventieprogramma. De procesevaluatie wees uit dat er in de Vlaamse residentiële drughulpverlening nood is aan Aids-preventieprogramma's, waarbij ook aandacht moet worden geschonken aan andere SOA's, maar dat de implementatie in de verschillende centra bemoeilijkt wordt door tijdgebrek van de teamleden.

De gegevens van het onderzoek werden opgenomen in een publicatie (ref. punt 2.3 VAD-publicaties).

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

- Er waren regelmatig vergaderingen met de stuurgroep van het project. De kernleden van deze stuurgroep waren Prof. Dr. J. Casselman (KUL), Dr. S. Todts (Free Clinic), en P. Van Deun (De Spiegel);
- Voor de tot standkoming van de preventiefase in de RG werden een aantal vergaderingen belegd met de deelnemende instellingen : De Spiegel (Brussel), De Kiem (Oosterzele), Katarsis (Genk), KTP ADIC (Antwerpen), PZ De Pelgrim (Scheldewindeke), PZ Sancta Maria (Sint-Truiden);
- Er werden overeenkomsten gemaakt met de Substituut-Procureur des Konings van Antwerpen, die op zijn beurt afspraken maakte met de plaatselijke ordediensten;
- Vergaderingen met het Aidsoverleg, waaraan een veertigtal organisaties deelnemen die werken rond Aids.

4.2.2 HET MILIEU VAN DRUGGEBRUIKERS

Christel Grieten, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

Preventie van HIV-besmetting bij injecterende druggebruikers blijft een prioriteit binnen het globale Aids-preventiebeleid. HIV-preventie bij druggebruikers in Vlaanderen stuit op verschillende hinderpalen, met name de gebrekkige kennis van het druggebruikersmilieu en een gebrek aan communicatiekanalen met druggebruikers die niet in contact staan met de hulpverlening.
Dit project, een samenwerkingsverband tussen VAD en vzw MGR Antwerpen, werd gesubsidieerd door toenmalig Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden, Leona Detiège.

B DOELSTELLINGEN

Sinds 1990 worden in Antwerpen injecterende druggebruikers, die niet in contact staan met de hulpverlening bereikt met de "COOL"-campagne, een HIV-preventieactie waarbij injecterende druggebruikers in hun eigen milieu worden benaderd met doelgericht informatiepakketten die worden verdeeld door hiertoe aangeworven en opgeleide (ex-)druggebruikers.
Het project beoogt een ondersteuning van het "COOL"-project door middel van etnografisch onderzoek binnen het druggebruikersmilieu van de stad Antwerpen. Het etnografisch onderzoek heeft onder meer betrekking op :

- de structuur en subgroepen binnen het gebruikersmilieu;
- communicatiekanalen tussen druggebruikers(groepen);
- het risicogedrag met betrekking tot HIV-transmissie;
- perceptie en effect van preventieve acties in het milieu.

Daarnaast werd in dit project de verderzetting van het halfjaarlijkse registratie-onderzoek naar de prevalentie van seropositieve druggebruikers in de drughulpverlening in Vlaanderen opgenomen, dat in 1988 werd opgestart.

C ACTIVITEITEN

- ***Gastcollege in het vak "Types van sociologisch onderzoek", in de tweede kandidatuur sociologie, K.U. Leuven (prof. J. Billiet)*** : gastcollege over "veldonderzoek in het Antwerpse druggebruikersmilieu" (22.03.94).

- ***Lezing op "The International epidemiological seminar within the preparation of the installation of the focal point Reitox from the European Drug Observatory"*** : lezing "Ethnographic research among injecting drug users in Antwerp : a case-study", op een seminarie georganiseerd door de Intercomunautaire Coördinatie-Commissie voor Alcohol- en andere Drugpreventie en de ad hoc Commissie Epidemiologie, Brussel (10.05.94).
- ***Bijdrage aan de persconferentie van het project "Aids en injecterende druggebruikers"*** : op deze persconferentie werden ook de resultaten van het registratie-onderzoek voor de periode 1988-1993 aan de pers bekendgemaakt, 3 juni 1994.
- ***Bijdrage aan het studiemoment van het project "Aids en injecterende druggebruikers"*** : op dit studiemoment werden ook de resultaten van het registratie-onderzoek voor de periode 1988-1993 aan de sector van de drughulpverlening en aan andere betrokkenen bekendgemaakt, 3 juni 1994.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

- Deelname aan de stuurgroep van het project "Aids en injecterende druggebruikers". De kernleden van deze stuurgroep waren Prof. Dr. J. Casselman (K.U.Leuven), H. Kinable, Dr. S. Todts (Free Clinic), en P. Van Deun (De Spiegel);
- Deelname aan de stuurgroep van het COOL-project : kernleden van deze stuurgroep waren Dr. S. Todts, A. Van Cauwenberghe en M. Steyvers;
- Er werden overeenkomsten gemaakt met de Substituut-Procureur des Konings van Antwerpen, die op zijn beurt afspraken maakte met de plaatselijke ordediensten;
- Deelname aan het spuitenruilplatform, waarbij alle betrokkenen en deskundigen bij de thematiek van spuitenruil werden uitgenodigd om samen te werken, met als doel tot een gezamenlijk standpunt rond spuitenruil in Vlaanderen te komen (de lijst van de verschillende partners staat vermeld bij de tekst over het "voorbereidend project spuitenruil");
- Groepsintervisies van VLASTROV : deelname aan de groepsintervisies voor straathoekwerkers van Antwerpen, die door VLASTROV werden georganiseerd.

Voor meer informatie : Eindrapport "HIV-preventie bij injecterende druggebruikers" (ref. punt 2.3 VAD-publicaties).

4.2.3 Knelpunten in de drughulpverlening

Veerle Raes, Stafmedewerkster

A Ontstaan - uitgangspunt

In oktober 1994 werd vanuit het kabinet van de Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Gezondheidsinstellingen, Welzijn en Gezin, Wivina Demeester de opdracht gegeven om binnen een termijn van zes maanden een (knelpunten)nota uit te werken in verband met de drughulpverlening in Vlaanderen.
Op basis van deze nota zal een werkgroep "drughulpverlening", bestaande uit vertegenwoordigers van het Adviescomité, van de VAZA en de administratie Volksgezondheid een advies uitwerken met betrekking tot de drughulpverlening.

B Doelstellingen

Volgende elementen worden in de nota drughulpverlening uitgewerkt :

- Een korte analyse van de omvang van de problematiek op basis van bestaande gegevens;
- Een beschrijving van optimale hulpverleningsvormen;
- Een inventarisatie van het huidige hulpverleningsaanbod over de verschillende sectoren heen;
- Het documenteren en analyseren van vragen, problemen en knelpunten per sector;
- Het aangeven van de sector-overschrijdende knelpunten.

C Activiteiten

Voor de samenstelling van de nota wordt gebruik gemaakt van volgende informatie :

- Kwantitatieve gegevens vanwege de Vlaamse Administratie Gezondheidszorg, voor die sectoren die (geheel of gedeeltelijk) onder hun bevoegdheid ressorteren, met name:
  - de diensten geestelijke gezondheidszorg;
  - het beschut wonen;
  - de PAAZ-diensten in algemene ziekenhuizen;
  - de psychiatrische ziekenhuizen;
  - de samenwerkingsverbanden beschut wonen;

- Kwantitatieve gegevens vanwege het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering voor de sector van de "revalidatiecentra gespecialiseerd in drughulpverlening";

- kwantitatieve gegevens vanwege het Samenwerkingsplatform van de geestelijke gezondheidszorg (registratiegegevens);
- gegevens verzameld via opzoekingswerk, via interviews en bevragingen in het kader van de opdracht, in volgende (zorg)sectoren :
  - *mantelzorg*, meer bepaald de zelfhulp;
  - *straathoekwerk;*
  - *welzijnszorg*, met name de residentiële onthaalcentra;
  - *ambulante geestelijke gezondheidszorg;*
  - *ziekenhuissector*, meer bepaald de psychiatrische ziekenhuizen;
  - *revalidatie-sector*, ambulante dagcentra, residentiële crisisinterventiecentra en therapeutische gemeenschappen.

Voor elke sector wordt een sneuvelnota samengesteld, die met vertegenwoordigers uit deze sectoren wordt besproken en verder aangevuld.
Het ontwerp knelpuntennota (alle sectoren) wordt op een VAD-denkdag in 1995 besproken.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

Voor elke sector werd een aantal mensen gecontacteerd die de te volgen werkwijze voor deze sector mee bepaalden. Hiervoor werden vertegenwoordigers uit het werkveld en/of de koepels en enkele leden van VAD aangesproken.
Er werd rekening gehouden met bestaande werk- en overleggroepen die als contactgroep of ingangspoort fungeerden.

4.2.4 Registratie met betrekking tot druggebruik

Jean-Paul Wydoodt, Stafmedewerker

VAD heeft zich de laatste jaren meer en meer geprofileerd wat betreft het verzamelen en ter beschikking stellen van epidemiologische en statistische gegevens met betrekking tot middelengebruik.

Registratie

A Doelstellingen

Wat de registratiegegevens vanuit de hulpverlening betreft werd vastgesteld dat tot op heden geen duidelijk zicht kan verkregen worden op het aantal cliënten, aantal nieuwe cliënten die met de (drug)hulpverlening in Vlaanderen in contact komen omwille van problematisch middelengebruik of het aantal opnames, aard van de produkten die deze personen gebruiken, enz.
De beantwoording van de vraag "hoeveel personen komen in contact met de (drug)hulpverlening omwille van problematisch middelengebruik en welke zijn hun kenmerken ?" kreeg in 1994 de hoogste prioriteit en zal ook in 1995 maximale aandacht krijgen.

B Activiteiten

Een van de problemen bij de beantwoording van deze vraag is de diversiteit in registratiesystemen met daarbij vooral de verschillende definities, operationaliseringen, enz. van variabelen.
In de eerste plaats werd gepoogd aan dit structureel probleem het hoofd te bieden door het streven naar meer éénduidigheid in definiëring van variabelen.

Dit streven naar éénduidigheid werd in 1994 op verschillende fronten gevoerd : Vlaams, intercommunautair en internationaal. Daarbij werd tevens gepoogd om zoveel mogelijk overleg tussen de verschillende niveaus te plegen.

C Samenwerkingsverbanden

a Vlaams niveau

Op dit niveau speelden verschillende dynamieken. In het begin van 1994 kwam binnen VAD de **werkgroep epidemiologie en registratie** een aantal malen samen. Het doel hierbij was om de dialoog rond registratiesystemen op gang te trekken. Op de eerste bijeenkomst (18 januari) stelde de GG & GD uit Amsterdam haar registratiesysteem Dosis voor.

Op 19 april werd aandacht besteed aan de registratiesystemen binnen de drughulpverlening in Vlaanderen : het Vlaams InformatieSysteem van de Drugvrije Centra (vlis-dc), het registratiesysteem van CAD-Hasselt, het registratiesysteem van het Samenwerkingsplatform VMSI-FDGZ en het registratiesysteem van dagcentrum De Sleutel werden voorgesteld. Een voorstelling van registratie vanuit de Psychiatrische Ziekenhuis-sector kon jammer genoeg niet gebeuren doch de informatie hierover werd via een ander kanaal verkregen.
Tevens vond op deze vergadering een eerste kennismaking met het registratiesysteem Addictis plaats. Dit registratiesysteem wordt in Nederland gebruikt bij alle CAD's gespecialiseerd in drughulpverlening.

Om zicht te krijgen op de behoefte aan een deels uniform registratiesysteem werd een kleine peiling opgezet binnen de gespecialiseerde drughulpverlening. Daaruit bleek dat binnen de sector voldoende interesse aanwezig was om een verdergaand initiatief vanuit VAD hierrond te rechtvaardigen.

Op de vergadering van 17 juni werden de resultaten van deze bevraging besproken en werden verdere plannen uitgewerkt.

Het Addictisprogramma kende als model bij de eerste aanblik een vrij grote bijval. Om dit toch wat te objectiveren werden twee kennismakingssessies voor de hulpverlening en een voor preventie georganiseerd.
De reacties op Addictis als gevolg van deze vorming werden ietwat meer genuanceerd. Voor zover nodig toonde deze vorming aan dat Addictis als concept een goed uitgangspunt vormde maar dat heel wat inventarisatiewerk en overleg nodig zou zijn om te komen tot overeenstemming over een aangepaste versie voor Vlaanderen.

b Intercommunautair - internationaal

Overleg met het Brussels Gewest alsook met de UG en met het IVV, De Sleutel, VVBV, Samenwerkingsplatform VMSI-FDGZ leidde tot de oprichting van de Bouwgroep Registratie. Een eerste vergadering vond plaats op 18 oktober.
De hoofddoelstelling van deze Bouwgroep is om in de eerste plaats te komen tot een akkoord met betrekking tot gemeenschappelijke variabelen en om in tweede instantie de ombouw van Addictis of de bouw van een nieuw systeem in Vlaanderen en Brussel te begeleiden. De Franse Gemeenschap zal normaliter in 1995 ook zijn wagonnetje aan dit overleg koppelen.
Als bijkomende, maar tevens als voorwaardenscheppende doelstelling, wordt binnen deze groep ook gepoogd om gemeenschappelijke fondsen voor dit project te verwerven.

De werkgroep van de Bouwgroep is sindsdien bezig met de uitwerking van een aangepast registratieconcept.

c Europees

Op Europees niveau wordt het "Drug treatment reporting systems and the first treatment demand indicator : Definitive protocol" als één van de richtingen naar voor geschoven voor een vergelijkbare Europese registratie binnen het kader van het Drugsobservatorium in Lissabon. Binnen de Bouwgroep wordt bij de uitwerking van het registratiesysteem rekening gehouden met de aanbevelingen vanuit dit protocol van de Groupe Pompidou.

In het kader van de oprichting van het Europees Drugsobservatorium in het Portugese Lissabon en de oprichting van focal points binnen de diverse lidstaten van de Europese Gemeenschap werd een eenmalige subsidie toegekend aan de partners van het ICC. Deze subsidie past binnen de voorbereiding van een Europese harmonisatie en communicatie op zowel het terrein van statistisch-epidemiologische als documentatiegegevens met betrekking tot illegale drugs. Dit alles gedragen door een nog uit te werken en op te richten informaticastructuur.

VAD maakt samen met het IHE, dat optreedt als focal point voor België, het CCAD, het ODB en de ASL deel uit van deze structuur die in de toekomst in rechtstreeks contact zal staan met het Drugobservatorium.

EPIDEMIOLOGIE

A DOELSTELLING

Naast deze activiteiten gericht op het verbeteren van de registratiegegevens zijn er een aantal activiteiten gericht op het verzamelen van epidemiologische-statistische gegevens.

B ACTIVITEITEN

Dat houdt in dat VAD voor bepaalde organisaties actief in de drugproblematiek gegevens verwerkt. Zo werden het voorbije jaar respectievelijk de registratiegegevens verwerkt van de vlis-dc en dit voor de jaren 1992 en 1993. Voordien werden de gegevens van 1990 en 1991 verwerkt.

VAD participeert aan onderzoeksprojecten die betrekking hebben op de problematiek van het middelengebruik.

Voor 1994 betekende dit concreet dat werd deelgenomen aan volgende onderzoeksprojecten :

- "Middelengebruik en vrijetijdsbesteding in het Nederlandstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest" in samenwerking met de VUB en CGG Primavera Jette;
- Telefonische enquête in verband met middelengebruik bij personen tussen 18 en 65 jaar in samenwerking met het IHE.

Daarnaast [illegible]D deel uit van tal van stuurgroepen die op een of andere manier onderzoek [illegible] met betrekking tot middelengebruik in de ruimste betekenis van het woord.

Tenslotte zij[illegible]e intercommunautaire activiteiten op dit terrein. In dit verban[illegible]der andere de participatie aan de ad hoc Commissie Epidemiologie een belangrij[illegible]n. Dit intercommunautair forum laat toe om met de partners uit de andere Geme[illegible]n en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest informatie uit te wisselen over de evolut[illegible] deze gebieden alsook gemeenschappelijke instrumenten te ontwikkelen of geme[illegible]lijke projecten op te zetten. Het intercomm[illegible] rapport dat tweejaarlijks verschijnt is daar een uitstekend voorbeeld van.

Klemtonen die i[illegible]rleden op het intercommunautair niveau gelegd werden, vormen nog steeds de ho[illegible] van de werking op Vlaams niveau.

Daar waar het in[illegible]nunautair rapport tweejaarlijks verschijnt, wordt in de tussenliggende jaren een [illegible]aarboek samengesteld : Alcohol, illegale drugs en medicatie: Recente ontwikkel[illegible]n Vlaanderen werd in 1994 samengesteld. Dit rapport bevat de meest recente cijfe[illegible]ens (1993 - eerste helft 1994) over verschillende facetten van middelengebruik (re[illegible]t 2.3 VAD-publicaties)

Deze inventaris vorm[illegible]hoeksteen van de epidemiologische werking. Vanuit de vaststellingen in dit rapport [illegible]en acties op touw gezet om een vollediger en correcter beeld te krijgen van de situatie[illegible]laanderen met betrekking tot middelengebruik.

4.3 PREVENTIE

4.3.1 COÖRDINATIE VAD-PREVENTIEWERK

Ilse De Maeseneire, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

Van bij de aanvang van het preventiewerk is op basis van de Richtnota Drugpreventie en Hulpverlening, 1987 gekozen voor een dubbele structuur waarbij regionale preventiewerkers binnen CGG de lokale implementatie van alcohol- en drugpreventie zouden verzorgen terwijl 2 coördinatoren binnen de VAD voor de inhoudelijke ondersteuning en coordinatie van de regionale preventiewerkers zouden instaan.
De preventiewerkers binnen de CGG worden permanent gesubsidieerd door de Vlaamse Minister van gezondheidsinstellingen, Welzijn en Gezin.
De coördinatie wordt voor het ogenblik voor 1 jaar gesubsidieerd in het kader van de projecten voor gezondheidspromotie, door de Vlaamse Minister bevoegd voor Sociale Aangelegenheden.
Bij de oprichting van het preventiewerk voorzag men in een stuurgroep en overlegvergaderingen met de CGG met preventiewerker.

B DOELSTELLINGEN EN DOELGROEP

De preventiewerkers binnen de CGG vormen de eerste doelgroep van de coördinatie.
In tweede instantie richten we ons naar de intermediairen van de verschillende maatschappelijke geledingen en sectoren die de partners zijn in het tot stand brengen van een Vlaams preventief drugbeleid.
De uiteindelijke doelgroep is, onrechtstreeks, de algemene bevolking die via de intermediairen op een efficiëntere en meer grootschalige manier bereikt wordt.

De doelstellingen kunnen als volgt beknopt omschreven worden :

a **Ondersteuning op het vlak van strategieën en modellen :**
In deze optiek worden naast het formuleren van gemeenschappelijke opties, nieuwe strategieën en werkmodellen geconcipieerd die de realisatie van de vooropgestelde prioriteiten mogelijk moeten maken.

b **Kwaliteitsbevordering en vorming :**
Naast de regelmatige algemene preventieteamvergaderingen (zeswekelijks) en de verschillende ad hoc werkgroepen worden diverse interne en externe vormingen, werkbezoeken, ... gepland en gevolgd. Naast de uitwisselingsmomenten verloopt de doorstroming van informatie via een VAD-flash, die afhankelijk van de behoefte op regelmatige wijze wordt doorgestuurd.

Het systematiseren van de activiteiten gebeurt via een zesmaandelijkse inventarisatie bij de verschillende preventiewerkers, die vervolgens verwerkt wordt in een jaarlijks activiteiten rapport van het preventiewerk.

c **Voorwaardescheppend :**
Via diverse formele en informele contacten met koepels en beleidsverantwoordelijken van de verschillende maatschappelijke sectoren, diverse onderzoeksinstellingen, de media, ... worden de mogelijkheden gecreëerd om de lokale en regionale implementatie mogelijk te maken.

d **Ondersteuning :**
Ondersteunen van de recent opgestarte provinciale coördinatiestructuur met oprichting van de provinciale overlegplatforms en de uitwerking van het driejarenplan.

C ACTIVITEITEN

a Interne vorming

- Grenzen stellen : 20-21-22/04/94
  In samenwerking met het NIZW (Kees Kooy) - Nederland, werd een driedaagse training gepland in het kader van een train de trainer opleiding : een methodiek voor het stellen van grenzen voor vooral jeugdhuismedewerkers.
- Groepsprocessen : 25/03/95
  Inzicht in de inhoud van de groepscommunicatie en het begeleiden van een proces rekening houdend met groepsdynamiek. Theoretisch kader gekoppeld aan actieve inoefening door rollenspelen, 25/03/94 door Barteld Wils.
- Trends op het drugveld : 17/05/95
  Met medewerking van het straathoekwerk binnen de horeca, Dieter Verhaegen - De Sleutel, Jongerenwerking Payoke - straathoekwerk - An Willems, Rijkswacht Brussel - Kpt. Bourgeois. Uitwisseling over nieuwe evoluties met betrekking tot gebruikswijze, produkten, ... bij diverse doelgroepen en bevolkingslagen.
- Netwerken : 13/09/94
  Theoretisch kader, mogelijkheden en knelpunten, vormen, ... rond netwerking op lokaal, supra-lokaal en provinciaal niveau. Interne vorming uitgewerkt in samenwerking met F. De Rynck.
- R. Bernet : 18/11/94
  Filosofische benadering van een aantal uitgangspunten gebruikt in het kader van een drugpreventieve benadering.

b Inventarisatie preventieactiviteiten

Het systematiseren van de aktiviteiten van de preventiewerkers verliep via een inventarisatie van de aktiviteiten van de preventiewerkers in 1993, gekoppeld aan individuele werkbezoeken met betrekking tot de evoluties. De resultaten werden in een rapport "Inventaris 1993, VAD-preventiewerk" samengebracht (ref. punt 2.3. VAD-publicaties).

In dit verband werd een training rond mogelijkheden van informatisering van deze inventarisatie gevolgd. Een werkgroep zoekt naar mogelijkheden voor aanpassing of herwerking van een bestaand systeem.

c Informatiedoorstroming

Informatie-uitwisseling gebeurt aanvullend via een "VAD-flash", waarbij korte berichten en nieuws uit het werkveld worden doorgegeven aan de preventiewerkers. Op de agenda van elke preventieteamvergadering is een ruim blok voorzien voor varia-punten, waar heel wat informatie wordt doorgespeeld.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

a Preventiewerkers

Uitwisselingsplatform tussen preventiewerkers onderling en tussen preventiewerkers en coördinatie. Deze vergaderingen worden op zeer regelmatige basis georganiseerd (zeswekelijks).

b Ad hoc werkgroepen

Diverse ad hoc werkgroepen vonden plaats met een beperkte groep van preventiewerkers rond de voorbereiding van :

- Studiedag rond netwerkontwikkeling;
- OCMW-trainingen;
- Werkgroepen vrije tijd (jeugdverenigingen, jeugdhuizen, horeca);
- Basisopleiding hulpverlening;
- Drugpreventieproject in samenwerking met CBJ;
- Druglijn;
- Drugtentoonstelling;
- Migranten;
- Grabbelton;
- Addictis;
- De uitdaging.

c Provinciaal vlak

Naar aanleiding van het drugdebat begin 1993 heeft Vlaams minister Leona Detiège bevoegd voor de preventieve gezondheidszorg een reeks initiatieven genomen, waaronder de uitbouw van provinciale overlegplatforms en een provinciaal beleidsplan. Deze initiatieven werden geconcretiseerd in respectievelijk de beleidsbrief Preventieve gezondheidszorg 1993 - 1997 en in de beleidsbrief voor een preventief gezondheidsbeleid inzake middelengebruik.

In 1994 werkten de verschillende provincies aan de realisatie van dat plan. In concreto betekent dit dat er op uitnodiging van de verschillende deputaties volksgezondheid en in samenwerking met de VAD als centrale cel een beperkte werkgroep werd samengesteld die concrete invulling zal geven aan de planningsnota en de samenstelling van het overleg-platform. Deze voorbereidende fase verloopt, afhankelijk van de dynamiek, binnen de provincies op een verschillende wijze.
Op basis van de hierboven beschreven structuur zal het mogelijk zijn om tot een globaal en geïntegreerd beleid te komen in Vlaanderen, dat de linken bewaakt tussen de drie beleidsniveaus en dat de verschillende actoren met betrekking tot middelenpreventie binnen de planning betrekt.

d Gemeenschaps-, federaal en internationaal niveau

- Stuurgroep preventieproject: FDGZ, VMSI en Kabinetsvertegenwoordiging;
- Verder werd regelmatig overleg gepleegd met koepels en organisaties uit diverse sectoren (sociale organisaties, jeugdwerk, rijkswacht en politie, onderwijs, ...).

4.3.2 SECTOR ARBEID : ALCOHOL- EN DRUGPREVENTIE IN BEDRIJVEN

Marie-Claire Lambrechts, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

De sector arbeid kadert in een bestaande werking binnen de VAD gericht naar het bedrijfsleven.
Interesse voor de thematiek en concrete vragen naar informatie en hulpverlening, leidden begin 1986 tot een studiedag "Alcoholgebruik in en om het werk" (Overijse, 18.04.86), georganiseerd door de (toenmalige) VAD-werkgroep Alcohol en Arbeid. Dat was de eerste stap in een meer systematische aanpak van de alcohol- en arbeidsproblematiek.
Sinds 1992 wordt deze werking grotendeels door de Vlaamse Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden op een projectmatige basis gefinancierd, aanvankelijk met een tijdelijk karakter (tweemaal zes maanden). Begin 1993 werd het project "Werk en Middelenmisbruik" voor een periode van 3 jaar erkend.

B DOELSTELLINGEN EN DOELGROEP

De centrale doelstelling is de introductie van een beleidsmatige aanpak van het gebruik/misbruik van alcohol en andere drugs in het gangbare gezondheids- en veiligheidsbeleid van ondernemingen. Cruciaal hierbij is dat interventies op het werk gebaseerd zijn op de gevolgen van drugmisbruik op het functioneren van betrokken werknemer. Het in dit kader door de VAD gepropageerde model heeft de intentie dit te realiseren in het belang van beide partijen, zijnde de betrokken werknemer en het bedrijf waarin hij/zij tewerkgesteld is. Daarnaast heeft een gelukte interventie op het niveau van het bedrijf eveneens zijn positieve weerslag op de maatschappij in haar totaliteit.

Verder wordt getracht volgende doelstellingen concreet in te vullen :

- Probleemanalyse waarin de effecten van het gebruik/misbruik van alcohol, drugs en medicatie in het werkmilieu op de veiligheid en gezondheid worden onderzocht;
- Opbouwen van een netwerk van initiatieven rond deze thematiek;
- Aanmaak van specifiek informatiemateriaal;
- Ontwikkelen van gestructureerd overleg rond specifieke en actuele thema's met mensen uit de sector, hulpverleners, preventiewerkers, wetenschappers en beleidsverantwoordelijken;
- Deskundigheidsbevordering bij intermediairen en de verschillende overkoepelende beroepsgroepen;
- Efficiëntieonderzoek.

Doelgroep van dit project is uiteraard in eerste instantie het bedrijfsleven zelf (zowel grote multinationals als Kleine en Middelgrote Ondernemingen, zowel privé- als overheidsinstellingen). Gezien hoger vermeld centraal uitgangspunt is een belangrijke plaats weggelegd voor de deskundigheidsbevordering van een aantal sleutelfiguren (infra).

Afhankelijk van de concrete subdoelstellingen wordt er tevens gewerkt naar en met beleidsverantwoordelijken en personen/organisaties nauw verbonden met het bedrijfsleven.

C ACTIVITEITEN

a Deskundigheidsbevordering

■ ***op niveau van het bedrijf***

Het succes van een beleid met betrekking tot de alcohol- en drugthematiek wordt grotendeels bepaald door de deskundigheid van de betrokkenen. Het bevorderen van deskundigheid gebeurt op diverse niveaus. Men kan onderscheid maken tussen respektievelijk het beantwoorden van zeer concrete informatievragen (meestal telefonische vraag naar informatie over produkten en verwijsadressen), het organiseren van initiatiecontacten en de meer intensieve initiatieven zoals trainingen en vormingscursussen.

Bedoeling van een initiatiecontact is het bedrijf in kwestie inzicht te geven in o.a. volgende items : een beleidsmatige aanpak van alcohol- en andere drugproblemen (vaak tegengesteld aan de eerder individueel therapeutische benadering die vele bedrijven kenmerken), een stand van zaken op dit vlak in binnen- en buitenland. Tenslotte wordt ook geëxpliciteerd wat de VAD-participatie hieraan kan zijn.
Een initiatiecontact vindt bijna altijd plaats in het bedrijf zelf, meestal bijgewoond door de verantwoordelijke van personeelszaken, het management, de arbeidsgeneeskundige dienst. Gemiddeld duurt dit een tweetal uren. In 50% van de gevallen wordt de VAD nadien opnieuw gecontacteerd en worden er concrete projecten georganiseerd.

Van een project is sprake wanneer een meer intensieve benadering volgt zowel inhoudelijk als praktisch. De VAD-investering situeert zich hier op diverse niveaus : voorbereidende vergaderingen, participatie in de beleidsgroep, het organiseren van contacten tussen bedrijf en externe hulpverleningsorganisaties, trainingen, follow-up van de aktiviteiten, (mede-) organisatie van de voorlichtingscampagnes voor werknemers, enz.
We constateren dat het hierbij zowel om privé- als overheidsbedrijven gaat met een opvallende stijging van deze laatsten. Kleine en Middelgrote Ondernemingen blijven op dit terrein veelal afwezig.

Voorop staat de vorming van een representatief samengestelde *werkgroep* die het beleid in al haar facetten zal uitwerken vooraleer dit binnen het bedrijf kenbaar gemaakt wordt. In deze werkgroep zitten vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers, medisch-sociale diensten, personeels- en vormingsdiensten enz.

Verder komen de *leidinggevenden* die verantwoordelijk zijn voor het functioneren van hun werknemers aan bod. Voor de organisatie van de informatiecampagnes voor de rest van de werknemers wordt zoveel mogelijk beroep gedaan op diensten en vertegenwoordigers van het bedrijf zelf. De VAD vervult hier eerder een adviserende rol.

■ ***inter-bedrijfsniveau***

Op 10, 17 en 29 maart 1994 vond een driedaagse vormingscursus plaats in het Kasteel van Neerijse te Huldenberg-Neerijse. Deze vormingscursus was opengesteld voor alle ondernemingen en klassiek richt ze zich tot al wie betrokken is bij het opzetten van een beleid, zoals vertegenwoordigers van directie, vakbonden, personeelszaken, veiligheids-, sociale en bedrijfsgeneeskundige diensten, ...

De bedoeling van deze opleiding is de introductie van een beleid te begeleiden en te ondersteunen door het sensibiliseren van het werkmilieu en de deskundigheid van de betrokkenen te bevorderen. Hiervoor zijn kennis over alcohol en andere drugs, de effecten van het gebruik en misbruik op het functioneren, de veiligheid en de gezondheid van de werknemers, de mogelijkheden voor hulpverlening intern en extern de onderneming en vaardigheden om met probleemgebruikers om te gaan, van essentieel belang.

b Ontwikkelen van een gestructureerd overleg : het Forum "Alcohol en andere Drugs op het Werk"

In oktober 1993 werd een discussieforum opgericht waarbij de participanten ten individuele titel uitgenodigd werden op basis van hun know-how en/of ervaring.
Het Forum wil enerzijds als een representatief samengesteld discussie- en overlegforum fungeren rond specifieke en actuele thema's met mensen uit de sector, hulpverleners, preventiewerkers, wetenschappers en beleidsverantwoordelijken. Daarnaast neemt ze de inhoudelijke voorbereiding op van een evaluatiecongres in maart 1995 (infra).
Het Forum vond in 1994 plaats op :

- vrijdag 25 februari (Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen)
  met als thema : "Arbeid : therapie voor de drinkende werknemer ?"
- vrijdag 16 december (Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen)
  met als thema : "een alcohol- en drugbeleid voor K.M.O.'s"

c Efficiëntie-onderzoek

■ ***evaluatiecongres "de aanpak van alcohol en andere drugs op het werk"***

In 1995 zal het tien jaar geleden zijn dat de VAD haar eerste "alcohol- en drugpreventiestappen" zette in het bedrijfsleven. Naar aanleiding hiervan organiseert de VAD-sector arbeid in maart 1995 in het Provinciehuis te Antwerpen een evaluatiecongres.

Mede-organisatoren van dit congres zijn het Provinciaal Veiligheidsinstituut van Antwerpen, het Commissariaat Generaal voor de Bevordering van de Arbeid, het Vlaams Ministerie van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden, de Vlaams Wetenschappelijke Vereniging van Arbeidsgeneeskunde, de Vereniging van Diensthoofden Veiligheid en Hygiëne van België en het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie.
In 1994 werd volop begonnen met de voorbereidselen van dit congres. Zo werd in december gestart met de inhoudelijke voorbereiding van de vijf namiddaggroepen : 1. "Grote Ondernemingen" : 16/12 Antwerpen (P.V.I.); 2. "Overheidsbedrijven" : 16/12 Antwerpen (P.V.I); 3. "Kleine en Middelgrote Ondernemingen"; 4. "Opleidingsinitiatieven en Niet-reguliere tewerkstellingsplaatsen" en 5. "Gezondheidssector".

■ *organisatie "inventaris van een alcohol- en drugbeleid in de onderneming"*

Naar aanleiding van dit evaluatiecongres werd begin september een vragenlijst verstuurd aan alle bedrijven waarmee de VAD sinds het opstarten van haar alcohol- en arbeidwerking contact heeft gehad. Bedoeling was na te gaan in welke mate op een beleidsmatige manier wordt omgegaan met de thematiek alcohol en drugs, welke knelpunten zich hierbij voordoen en of deze aanpak effect heeft. Een zevenhonderdtal bedrijven werden aangeschreven.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

a CCAD

Behalve onderlinge informatie-uitwisseling wordt in het kader van tweetalige projecten systematisch samengewerkt met het CCAD. Voor wat betreft de introductie van een beleid inzake alcohol en drugs alsook de praktische uitwerking ervan (trainingen, informatiemap) wordt uitgegaan van de visie en het materiaalaanbod van de VAD dat hiervoor vertaald werd.
In 1994 werkten de VAD en het CCAD samen aan vier tweetalige projecten in relatief grote ondernemingen.

b Collega's voor Gezondheid

Is een gezamenlijk aanbod van dienstverlening voor preventie en gezondheidspromotie aan bedrijven opgericht in 1992. Het gaat uit van organisaties voor gezondheidvoorlichting en -opvoeding die aktief zijn in Vlaanderen. Deelnemende organisaties zijn : Belgische Cardiologische Liga, Vlaamse KankerLiga, Jules Bordet Instituut, GVO-Dienst van het NVSM, Info-centrum GVO-LCM, KKAT, Liga "Leven voor Gezondheid", Nutri-Care, VAD, VRGT, VUB-Gezondheidspromotie en de WVVH.

c Vrije Universiteit Brussel - TESA : Studiegroep voor Technologische, Economische en Sociale Veranderingen en Arbeidsmarktonderzoek

Op initiatief van de heer Eric Rosseel van het Centrum voor Sociologie van de V.U.B. werd een onderzoeksvoorstel "Alcohol en Werk" gelanceerd. Deze studies concentreren zich op één van volgende twee facetten :

- Een beschrijving van het werkelijke alcoholgebruik in het leven van (een select aantal) werkgemeenschappen en organisaties.
- De determinanten van excessief alcoholgebruik (individueel predispositie, stresserende taakkenmerken of organisatiecultuur).

Naast medewerkers van Sociale Geneeskunde en Arbeidssociologie van de VUB en de VAD, zijn de federale en regionale kabinetten van de ministeries van Tewerkstelling, Arbeid en Sociale Aangelegenheden en het Ministerie van Wetenschapsbeleid hierbij betrokken.
Deze groep werd opgestart in 1993 en vervolgde haar werkzaamheden in 1994.
De resultaten hiervan zullen tevens voorgesteld worden op het evaluatiecongres van 1995.

d ALCON

Deze Nederlands stichting is het resultaat van een gezamenlijk initiatief in 1989 van de overheid, werkgevers- en werknemersorganisaties, het bedrijfsleven, particuliere organisaties die zich met alcoholpreventie bezighouden, en de alcoholproducenten en -importeurs. Landelijk coördineert Alcon de initiatieven op het vlak van alcohol op het werk.
Aangezien bedrijven vaak in een Benelux-context georganiseerd zijn is samenwerking met organisaties in de buurlanden ook voor VAD erg aangewezen. Alcon is in Nederland voor de VAD de meest bevoorrechte partner.

e REPE

Réseau Européen de Prévention en Entreprise is een samenwerkingverband van aanvankelijk uitsluitend Franstalige landen dat nadien uitgebreid werd (deelname vanwege Portugal, Zwitserland en Vlaanderen). In 1994 vonden bijeenkomsten plaats te Luxemburg, Brussel en Cascais.

f Europees Forum

Uitwisselingsproject tussen Europese landen gericht op vakbondsmilitanten aktief in Ondernemingsraden en Comités VGV.
Project wordt ingediend door de vzw Europees Forum (gelieerd aan ACW Brugge).
Bedoeling is in november 1995 een tweedaagse te organiseren m.b.t. de alcohol- en drugthematiek in KMO's.
Doelgroep : uit diverse Europese landen uitnodigen van :

- werknemers vanuit paritaire comités;
- individuele werkgevers;
- diensthoofden veiligheid;
- interbedrijfsgeneeskundige diensten;
- preventie-organisaties.

In 1994 werden een aantal voorbereidende bijeenkomsten georganiseerd.

4.3.3 DRUGPREVENTIE IN HET ONDERWIJS: EEN DRUGBELEID OP SCHOOL

Hilde De Man, Stafmedewerkster

A ONTSTAAN

Eind 1992 werd het onderwijsproject gestart met als opdracht ondersteunend materiaal te ontwikkelen voor de verschillende partners op school die kunnen meewerken aan het uitwerken van een drugbeleid op de school. Het doel hierbij was de overvraag van het preventiewerk vanuit de scholen in te dijken door de scholen zo zelfstandig mogelijk op weg te helpen om een globaal drugbeleid uit te stippelen.
Hieruit werd een werkgroep "drugbeleid op school" opgestart die bestaat uit VAD en de preventiewerkers CGG, uit Leefsleutels, Proges, PMS-centra van verschillende netten en VWVJ. Dit project werd voor 1994 gesubsidieerd door Luc Van den Bossche, Vlaams minister van onderwijs, en door Leona Detiège, Vlaams minister van sociale aangelegenheden en tewerkstelling.

B DOELSTELLINGEN

a Ondersteuning bieden aan enkele specifieke partners bij een drugbeleid op school :

- Leerkrachten, voor wat betreft de preventie naar jongeren toe; via het uitwerken van een overzicht van didactisch materiaal rond genotmiddelen zou hierin meer duidelijkheid kunnen komen voor de leerkrachten;
- PMS en MST - medewerkers ondersteunen in het begeleiden van leerlingen die drugs gebruiken; via het opzetten van een training rond motiverende gesprekstechnieken wordt hiervoor een antwoord gezocht;
- Ouders informeren over druggebruik en hoe er mee om te gaan; via een brochure.

b De implementatie van een drugbeleid in de scholen opvolgen en evalueren, via het organiseren van een uitwisseling of een platform onder verschillende scholen die reeds actief bezig zijn met een drugbeleid op school.

C ACTIVITEITEN

a Evaluatie draaiboek en begeleidersmap

Een twintigtal scholen werd telefonisch gecontacteerd en bevraagd over de stand van zaken voor wat betreft een drugbeleid op school.
Vijf scholen werden geselecteerd voor een meer intensieve evaluatie.

b PMS/MST

- ***Uitwerken video motiverende gesprekstechnieken onderwijs :***
  De video "motiverende gesprekstechnieken" voor vertrouwensleerkrachten, PMS en MST werd opgenomen en een eerste keer uitgetest op een vorming voor Brabant en Leuven. Na de evaluatie van deze trainingsdagen werd de video voor PMS nadien herwerkt door een nieuwe werkgroep.

- ***Vorming CSBO voor alle Vlaamse provincies :***
  Samen met de werkgroep Alcohol en Drugs binnen CSBO werd voor de verschillende provincies een eerste vormingsdag uitgewerkt voor alle directies van de vrije PMS-centra in Vlaanderen.

- ***Vorming PMS Gemeenschapsonderwijs :***
  Ook voor het GemeenschapsPMS werd in het najaar van 1994, voor een honderdtal PMS-medewerkers een eerste algemene vormingsdag gegeven rond druggebruik bij jongeren en een drugbeleid op de school.

c Ouders

In samenwerking met een overleggroep in Oostende wordt een "Ouders en Drugs"-folder samengesteld. De definitieve afwerking is gepland voor 1995.
Op 22 oktober 1994 werd een vorming gegeven op de EVO-studiedag voor ouders in Gent. Deze vorming werd voorbereid met een aantal ouders in voorbereidende vergaderingen met EVO.

d Vorming voor leerkrachten

- Een zestiental directiebijeenkomsten en pedagogische studiedagen voor leerkrachten;
- Navorming "De Uitdaging" van Proges : uiteenzetting rond een drugbeleid op school

e Andere vormingen

- Vorming Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid over een drugbeleid op school voor preventiewerkers van het Ministerie van Binnenlandse Zaken;
- Vormingsdagen Centrum voor Andragogiek voor het hulpopvoedend personeel;
- Drugpreventieplatform Brugge: vorming over opvoedingsluik.

f Voorbereiding Platform Drugbeleid op School

In een tiental scholen werden alle partners bij een drugbeleid op school bevraagd over hun ervaringen en visie bij de ontwikkeling van een drugbeleid.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

a Werkgroep "Drugbeleid op School" :

De werkgroep "Drugbeleid op School" werd vanaf september 1994 opnieuw samengebracht om een platform Onderwijs voor te bereiden. Hiervoor werd samengewerkt met Leefsleutels, Proges, VWVJ, de koepels van de verschillende PMS-centra en preventiewerkers.

b VCOV-werkgroep "Alcohol en Drugs" :

VCOV is de koepel van de ouderverenigingen van het vrije onderwijs. De werkgroep "Alcohol en Drugs" van het VCOV bestaat uit Leefsleutels, Proges, VAD, VCOV, Debed en enkele ouders. In 1994 werd met deze groep inhoud gegeven aan de Arnoldusfolder en aan het nieuwe concept voor het ouderboekje van Leefsleutels.

c Werkgroep "Inventaris lespakketten rond genotmiddelen" :

Sinds eind mei is de "inventaris", een overzicht van didactisch materiaal over genotmiddelen beschikbaar op de VAD. Dit overzicht werd samengesteld door VIG, KKAT, Proges, Leefsleutels en de VAD met als doel duidelijkheid te scheppen over het aanbod rond lespakketten over genotmiddelen voor de leerkrachten.

4.3.4 Drugpreventie in de Bijzondere Jeugdzorg

Tomas Van Reybrouck, Stafmedewerker

A Ontstaan

Begin 1992 werd een conventie afgesloten tussen de VAD en het hoofdbestuur bijzondere jeugdbijstand. Er werden vier opties vooropgesteld waarvoor de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg vrijwillig konden kiezen om rond alcohol- en drugpreventie te werken. Twee daarvan werden in de praktijk verder uitgewerkt, meer bepaald: "vorming alcohol- en drugbeleid in de instelling bijzondere jeugdzorg" en "drugge(mis)bruik in de Vlaamse horecasector" (hiervoor verwijzen we naar de bespreking van de sector horeca).
Het project liep tot eind november 1994 maar werd voor één jaar verlengd tot eind november 1995. Het wordt gesubsidieerd door het Vlaams Ministerie van Welzijn en Gezin.

B Doelstellingen en doelgroep

De doelstelling van het project naar de bijzondere jeugdzorg bestaat erin om via het aanbieden van vorming aan personeelsleden uit de voorzieningen bijzondere jeugdzorg een aanzet te geven tot het ontwikkelen van een eigen alcohol- en drugbeleid.

De uiteindelijke doelgroep (doelwit) zijn de jongeren uit de bijzondere jeugdzorg. Het cliëntsysteem of de intermediairen zijn de personeelsleden (directie, staf, opvoeders,...) van de voorzieningen.

C Activiteiten

Met de meeste comités wordt samengewerkt rond de optie "drugpreventie in voorzieningen bijzondere jeugdzorg." In verschillende regio's in Vlaanderen werden daarom vormingen georganiseerd met als thema "introductie tot een alcohol- en drugbeleid".

De volgende stappen komen terug:

- Nagaan van de vormingsbehoeften bij (de) voorziening(en) bijzondere jeugdzorg in de regio;
- Voorbereiding vormingsprogramma met regionale preventiewerker (en preventieconsulent comité) op basis van behoeften van het voorzieningen en het bestaande aanbod;
- De eigenlijke vorming. Het aantal sessies varieert naargelang de regio;
- Evaluatiemoment;
- Opvolgingsmoment(en) : nadruk op continuïteit van het beleid en uitwisseling met andere diensten eventueel gekoppeld aan een nieuw aanbod.

Dit werd voor de verschillende Comités voor Bijzondere Jeugdzorg als volgt geconcretiseerd:

CBJ Oudenaarde

Vervolg vorming "introductie tot een drugbeleid", gespreid over vier sessies voor een vertegenwoordiging van alle voorzieningen gevolgd door een evaluatie- en planningsvergadering.

CBJ Turnhout

Vervolg vorming "introductie tot een drugbeleid" bestaande uit 3 sessies voor alle voorzieningen verdeeld over 4 groepen gevolgd door een evaluatie- en opvolgingsvergadering.

CBJ Leuven

Opvolgingsvergadering rond de beleidsontwikkeling in de instelling.
Individuele vorming van het team van één voorziening rond een drugbeleid.

CBJ Gent-Eeklo

Vervolg basisvorming rond een drugbeleid bestaande uit vijf sessies voor een vertegenwoordiging van alle dagcentra uit de regio gevolgd door een evaluatievergadering.

CBJ Dendermonde

Twee opvolgingsvergaderingen rond de beleidsontwikkeling in de voorzieningen.

CBJ Brugge

Opvolging vorming procesbegeleiders.
Opvolgingsmoment beleidsontwikkeling van één instelling.

CBJ Roeselare-Tielt

De bijzondere jeugdzorg als onderdeel van een gezamenlijk preventieproject in Roeselare.
Vorming drugbeleid van alle leefgroepen van één instelling en opvolging van de preventie-initiatieven.

CBJ Halle-Vilvoorde

Gemeenschappelijke vorming drugbeleid bestaande uit vier sessies voor een vertegenwoordiging van alle voorzieningen uit de regio voorafgegaan door een uitwisselingsvergadering.

CBJ Ieper

Gemeenschappelijke vorming drugbeleid bestaande uit zes sessies voor een vertegenwoordiging van alle voorzieningen uit de regio voorafgegaan door een uitwisselingsvergadering.

CBJ Oostende

Vorming drugbeleid voor het team van één instelling.

Provinciale vorming dagcentra

Op vraag van het provinciaal overleg van de dagcentra werd een vormingsaanbod opgezet rond het thema drugpreventie en drugbeleid in het dagcentrum. Er gingen twee vormingen door voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen samen en twee voor de provincies Antwerpen, Brabant en Limburg samen.

Video motiverende gespreksvoering jeugdhulpverlening

Vanuit het POK, het CAT, het CGG Oostende en de VAD worden in het kader van het project "deskundigheidsbevordering voor eerste lijnsdiensten rond alcohol en drugs" video's ontwikkeld over het motiverend gesprek. In deze reeks wordt ook een trainingsvideo ontwikkeld bedoeld voor de bijzondere jeugdzorg.

Voorbereiding publicatie

Realisatie van de publicatie over een drugbeleid in de voorziening bijzondere jeugdzorg ("Een drugbeleid in de bijzondere jeugdzorg: preventie of pretentie?"). Deze zal in 1995 verschijnen.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

- De vermelde samenwerkingsverbanden met de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg;
- De stuurgroep van het project;
- Lid stuurgroep drugpreventieproject Bijzondere Jeugdzorg van het CBJ Antwerpen (SODA-project);
- POK-videoproject motiverende gespreksvoering (zie hoger);
- Platform: "Jongeren in het uitgangsleven", Hasselt (zie hoger);
- Horeca Vlaanderen : Uitwisseling met Horeca Vlaanderen rond mogelijke initiatieven naar de Vlaamse horecasector;
- Quality Disco (zie hoger).

4.3.5 DRUGPREVENTIE IN HET JEUGDWERK

Roeland Keersmaekers, Stafmedewerker

A ONTSTAAN

In het kader van een intersectoriële aanpak van middelenpreventie vormden jongeren in de vrije tijd anno 1994 een doelgroep die een inhaalmanoeuvre verdiende. Hoewel jongeren binnen hun vrije tijd met diverse legale en illegale middelen in contact komen én hoewel het vrijetijdsmilieu een zeer grote betekenis heeft in de leefwereld van jongeren, waren initiatieven op dit terrein nog fragmentair, experimenteel, en veelal op vraag van de sector.
In samenwerking met de FJIAC formuleerde de VAD een project rond drugpreventie in het jeugdwerk. Het ingediende project kaderde binnen de pijler : vernieuwende projecten en deskundigheidsbevordering van het middelenbeleid van Minister Detiège. Bovendien was "Jongeren en Vrije Tijd" in 1994 een prioritair thema binnen de ICC voor preventie van alcohol- en andere drugproblemen. Voormalig Vlaams Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden, Leona Detiège keurde het project voor de periode van één jaar goed. Het project ging op 1 oktober 1994 van start.

B DOELSTELLINGEN

Algemene doelstelling :

Om op een systematische manier in de vrijetijdssector een aantal initiatieven te ontplooien is samenwerking tussen jeugdorganisaties, het welzijnswerk en de gezondheidssector essentieel. Zowel gezien de eigenheid van de jeugdsector als met het oog op de latere systematische implementatie en continuïteit is netwerkvorming een continu aandachtspunt bij de uitwerking van het project.
Om het preventief werken met jongeren in de vrije tijd te bevorderen is de beschikbaarheid van een instrumentarium (beleidsconcepten, methodieken, materialen, ...) een belangrijke voorwaarde. De uitwerking van het concept "Een drugbeleid in het jeugdwerk" vormt de basis van het gehele project.

Concrete doelstellingen :

- Ontwikkelen van het concept van drugbeleid in het jeugdhuis en in de jeugdbeweging;
- Uitwerken van een trainingsmodule voor jeugdhuismedewerk(st)ers en jeugdbewegingsleid(st)ers om de ontwikkeling van een drugbeleid te begeleiden;
- Begeleiden van lokale jeugdhuizen en jeugdbewegingen bij de uitbouw van een drugbeleid en bij de vorming van netwerken;
- Ondersteunen van het project "methodiek jeugdadviseurs" (FJIAC) als geïntegreerd deel van het concept drugbeleid.

C ACTIVITEITEN

Het concept "drugbeleid", zoals dit voor het onderwijs werd uitgewerkt, dient als basis voor de uitwerking van een drugbeleid voor jeugdhuizen en jeugdbewegingen. Een grondige vertaling van hoe de verschillende componenten van een drugbeleid voor het jeugdhuis en de jeugdbeweging kunnen ingevuld worden, is echter nodig. De informele en vrijblijvende structuur van de jeugdwerksector vereist een totaal andere aanpak en invulling, waarbij ook de methodieken moeten aangepast worden aan de eigenheid, tradities en mogelijkheden van deze sector.

a **Draaiboek voor een drugbeleid in het jeugdhuis :**
In samenwerking met de federaties van jeugdhuizen wordt een document ontwikkeld dat jeugdhuismedewerk(st)ers moet ondersteunen bij de uitwerking van een drugbeleid in hun jeugdhuis.

b **Draaiboek voor een drugbeleid in de jeugdbeweging :**
In overleg met de koepels en met vertegenwoordigers van lokale afdelingen wordt een document ontwikkeld ter ondersteuning van jeugdbewegingsleid(st)ers bij de uitwerking van een drugbeleid in hun jeugdbeweging.

c **Informatiepakket bij het drugbeleid voor jeugdhuizen en jeugdbewegingen :**
Naar aanleiding van de grote vraag vanuit de sector wordt ook een algemeen informatiepakket samengesteld. Hierin wordt informatie opgenomen omtrent het druggebruik van jongeren in de vrije tijd, de wetgeving, begeleidings- en hulpverleningsorganisaties en het bestaande materiaal in verband met de alcohol- en drugthematiek.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

Het project kadert in een partnership tussen de FJIAC en de VAD. Tussen beide organisaties werden volgende engagementen aangegaan :

a **VAD-werkgroep jeugdhuizen :**
De FJIAC participeert actief aan deze werkgroep in de persoon van Johan Bertels. Daarnaast nemen ook vertegenwoordigers van de federaties van jeugdhuizen (VFJ, SFPOJW, Jongerengemeenschappen) en preventiewerkers van de CGG deel aan deze werkgroep.

b **VAD-werkgroep jeugdbewegingen :**
Deze werkgroep bestond reeds voor het project van start ging. Zowel vertegenwoordigers van de koepels van jeugdbewegingen als preventiewerkers van de CGG nemen deel aan deze werkgroep. Vanuit FJIAC zal deze werkgroep worden opgevolgd door Bianca De Wolf en Peter Brepoels.

Om het contact met de doelgroep te onderhouden en om een beter zicht te krijgen op de situatie in de jeugdwerksector participeert de VAD aan een aantal initiatieven en neemt ze ook zelf het initiatief tot ontmoeting :

- **Open gespreksronde: "Hoe omgaan met drugs in de jeugdbeweging?"**
  Op 19 oktober 1994 werd het eerste sneuvelmodel voor een drugbeleid in de jeugdbeweging voorgesteld. Deze avond vormde de ideale gelegenheid om de doelgroep zelf aan het woord te laten en in workshops van gedachten te wisselen rond verschillende deelthema's.

- **Werkgroep drugbeleid St.-Paulus scoutsgroep**
  Dit werkgroepje ontstond in de schoot van het JAC-Leuven met de bedoeling het drugbeleid van de scoutsgroep St.-Paulus te evalueren en verder vorm te geven. Voor de leiding van de verschillende takken werden twee vormingsavonden georganiseerd.

- **Werkgroep drugs VVKSM**
  Met deze werkgroep wou de koepel van katholieke scoutsbewegingen (VVKSM) een eigen drugbeleid uitwerken. Er werd een algemene visietekst opgesteld rond alcohol- en ander druggebruik binnen de scouts en het sneuvelmodel van de VAD werd herwerkt naar de eigenheid van het scoutisme.

4.3.6 VOORBEREIDING VAN EEN BELEID ROND SPUITENRUIL

Hilde Kinable, Stafmedewerkster

A UITGANGSPUNT

Ten gevolge van concrete aanbevelingen van de WGO, en gezien de zeer gunstige resultaten van het pilootproject spuitenruil, besloot de Vlaamse Minister van Tewerkstelling en Sociale Aangelegenheden Mevrouw Leona Detiège een gecoördineerde spuitenruil in Vlaanderen te steunen. Aangezien er zich echter nog heel wat legale en paralegale hinderpalen bevinden op weg naar een gecoördineerde spuitenruil in Vlaanderen, gaf de Minister aan de VAD de opdracht om in een voorbereidend project spuitenruil de knelpunten en weerstanden ten aanzien van spuitenruil te onderzoeken en hierrond beleidsvoorbereidend werk te verrichten. Deze opdracht werd toegekend voor een beperkte periode : van 1 mei tot en met 31 december 1994.

B DOELSTELLINGEN

De hoofddoelstelling van een gecoördineerde spuitenruil is de preventie van risicogedrag met betrekking tot HIV-besmetting bij de doelgroep van injecterende druggebruikers.
De doelstellingen van dit project waren voornamelijk van beleidsvoorbereidende aard. Enerzijds moest een oplossing worden gezocht voor een tweetal wettelijke factoren die spuitenruil nog in de weg staan, namelijk de drugwetgeving, volgens dewelke spuitenruil kan worden geïnterpreteerd als het vergemakkelijken van druggebruik, en het wettelijk statuut van de steriele spuit, die volgens de wetgeving valt onder de categorie geneesmiddelen en bijgevolg enkel via het farmaceutisch circuit mag worden gedistribueerd.
Anderzijds was een andere opdracht van dit project de concrete voorbereiding van een gecoördineerde spuitenruil in Vlaanderen, zodat - wanneer de wettelijke bezwaren uit de weg geruimd zouden zijn - onmiddellijk van start zou kunnen worden gegaan met de spuitenruil.

C ACTIVITEITEN

- ***Platformwerking rond spuitenruil*** : het platform realiseerde de formulering van een consensustekst rond spuitenruil.
- ***Onderhandelingen met de verschillende betrokken kabinetten*** : de betrokken ministers dienden wetsvoorstellen in om de juridische belemmeringen voor spuitenruil uit de weg te ruimen.
- ***Onderhandelingen met apothekersverenigingen*** : samen met de Koninklijke ApothekersVereniging Antwerpen (KAVA) wordt gewerkt aan de concrete invulling van een project rond spuitenruil.

- ***Contacten met de Vlaamse Diabetes Vereniging*** : Vanwege reacties van individuele diabetici bij de berichtgeving dat spuitenruil in de toekomst zou worden georganiseerd, werd overlegd met de Vlaamse Diabetes Vereniging.
- ***Contacten met Franstalige en Brusselse verenigingen*** : Regelmatig werd informatie uitgewisseld met Waalse en Brusselse collega's over de stand van zaken.
- ***Studiebezoek aan Stichting "De Regenboog"*** in Amsterdam, die ook een spuitenruil organiseert.

D SAMENWERKINGSVERBANDEN

- De verschillende partners van het spuitenruilplatform zijn :
Artsen zonder Grenzen (Brussel), Brusselse Welzijnsraad (Brussel), WVVH (Antwerpen), KUL Gezondheidsecologie (Leuven), VAD (Brussel), KAVA (Antwerpen), Vlaams Ministerie van Volksgezondheid, Farmaceutische Inspectie (Brussel), Apotheker Lagrain, officina-apotheker (Sint-Joost-Ten-Node), Apothekers zonder Grenzen (Brussel), CAD (Hasselt), Free Clinic (Antwerpen), IPAC (Antwerpen), Therapeutische Gemeenschap De Spiegel (Brussel).

- Op het platform waren als waarnemer aanwezig :
- kabinet Minister Detiège, Brussel;
- Modus Vivendi, Brussel;
- Agence de Prévention du SIDA, Brussel.

- Vergaderingen met het Aidsoverleg, waaraan deelgenomen wordt door een veertigtal organisaties die werken rond AIDS;

- Deelname aan de werkgroep "Preventie- en zorgondersteunend Aidsonderzoek", een werkgroep die samenkomt om een inventaris op te maken van de wetenschappelijk onderzoeken binnen het "onderzoeksprogramma AIDS 1991-1995" en een advies uit te werken met betrekking tot de krachtlijnen van het toekomstig onderzoek.

4.3.7 AANZETTEN TOT DRUGPREVENTIE IN DE HORECA

A ONTSTAAN

Diverse initiatieven :

a **Horecaproject Limburg :**
In 1992 werd het samenwerkingsplatform "Jongeren in het uitgangsleven" opgericht samengesteld uit het JAC Hasselt, het CAD Hasselt, het CBJ Hasselt en de VAD uit Brussel. Deze samenwerking kadert in het Drugpreventieproject in de Bijzondere Jeugdzorg, dat gesubsidieerd wordt door het Vlaams Ministerie van Welzijn en Gezin.

b **Quality Disco :**
Zeven discotheken namen het initiatief om iets aan het negatief imago te doen dat hen via pers (onder andere omwille van druggebruik) werd opgedrongen. Ze engageerden zich tot het behalen van de ISO-Norm 9002 om een veilige en verantwoorde kwaliteitsontspanning te bieden. Zij richtten een Adviesraad op waarin universiteiten, politie en rijkswacht en de VAD participeerden.

B DOELSTELLINGEN

a **Horecaproject Limburg :**
Voorbereiding, organisatie en evaluatie van een pilootproject naar horeca-uitbaters waarbij via vorming een aanzet geboden wordt om in de eigen zaak een beleid uit te werken. De bedoeling is om daarna mensen uit de horeca te vormen tot horecatrainers die zelf de vorming zouden verzorgen.
De uiteindelijke doelgroep is de ganse jongerenpopulatie. Het personeel en de horeca-uitbaters (van dancings, cafés, jeugdcafés, ...) vormen de intermediairen.

b **Quality Disco :**
Specifiek naar drugpreventie :
- advies en begeleiding van discotheekuitbaters bij het ontwikkelen van een beleid (in een ruimer kader van integrale kwaliteitszorg);
- ontwikkelen van een vormingsprogramma voor personeel gericht op detectie van problemen als gevolg van drugmisbruik (voornamelijk dealen) in de discotheek.

C ACTIVITEITEN

a **Horecaproject Limburg :**
Vanuit het samenwerkingsplatform "Jongeren in het uitgangsleven" werden in 1994 volgende stappen genomen :
- Contactname met en behoeftenpeiling bij de Limburgse horeca;
- Uitwerken van een vormingspakket voor horeca-uitbaters;

- Pilootvorming voor horeca-uitbaters (verdeeld over 3 groepen);
- Evaluatie pilootvorming + herwerking vormingspakket;
- Opstellen definitieve versie vormingspakket;
- Als opvolging wordt de opleiding gepland voor horeca-trainers.

b **Quality Disco :**

- Ontwikkelen van een basisconcept voor training;
- Advies bij ontwikkelen van 2 video's voor personeel van de dancings door de rijkswacht: een video met produktinformatie en een trainingsvideo rond situaties van gebruik en dealen;
- Via de QD-Adviesraad ontstonden diverse kontakten met privé-initiatieven rond verantwoord uitgaan (onder andere STIL).

c **Grenzen stellen :**

- Organisatie van een Nederlandse train-de trainer cursus: "Grenzen stellen aan ontoelaatbaar, soms agressief gedrag van bezoekers van een jongerencentrum, buurthuis of anders" voor preventiewerkers en VAD-medewerkers;
- Aanpassing van het programma "grenzen stellen" voor de Vlaamse doelgroep;
- Pilootsessie "grenzen stellen" voor medewerkers van jeugdclubs en jeugdbewegingen te Dilbeek.

D Samenwerkingsverbanden

- Platform : "Jongeren in het uitgangsleven", Hasselt.

- Horeca Vlaanderen : Uitwisseling rond mogelijke initiatieven naar de Vlaamse horeca-sector.

In de QD-adviesraad zijn verschillende partners aktief : vijf discotheekuitbaters, het Vlaams Centrum voor Integrale Kwaliteitszorg, de rijkswacht, vertegenwoordigers van universiteiten, VAD, enz. Zij vormen een denktank voor de initiatieven die vanuit deze groep worden genomen.

AFKORTINGENLIJST

ACW	Algemeen Christelijk Werknemersverband
ADIC	Antwerps DrugInterventieCentrum
ALCON	Stichting Alcohol Consultancy Nederland
APB	Algemene Pharmaceutische Bond
ASL	Arbeitsgemeinschaft für Suchtvorbeugung und Lebensbewältigung
CAD	Centrum voor Alcohol- en andere Drugproblemen
CAT	Centrum voor studie, behandeling en preventie van Alcoholisme en andere Toxicomanieën
CBJ	Comité voor Bijzondere Jeugdzorg
CCAD	Comité de Concertation sur l'Alcool et les Autres Drogues
CSBO	Centrale voor Studie- en BeroepsOriëntering
DEBED	De Bond voor Emancipatorisch Drugbeleid
EVO	Educatieve Vereniging voor Ouderwerking in het Officieel Onderwijs
FDGZ	Federatie van Diensten voor Geestelijke Gezondheidszorg
FJIAC	Federatie van Jongeren Informatie- en Adviescentra
GVO-LCM	GezondheidsVoorlichting en -Opvoeding van de Christelijke Mutualiteiten
ICC	Intercommunautaire CoördinatieCommissie
IHE	Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie
ILO	International Labour Organisation
IMSIR	Intercommunale voor Medisch-sociale Instellingen van de Ruppelstreek
IPAC	InterProvinciaal AidsCoördinaat
ISDD	Institute for the Study of Drug Dependence (Groot-Brittannië)
IVBO	Intercommunale voor Vuilverwijdering en -verwerking in Brugge en ommeland
IVV	Stichting Informatievoorziening Verslavingszorg (Nederland)
JAC	Jongeren Advies Centrum
KAVA	Koninklijke ApothekersVereniging Antwerpen
KKAT	KoördinatieKomitee Algemene Tabakspreventie
KUL	Katholieke Universiteit Leuven
MGR	Maatschappelijk Geneeskundige Research, Antwerpen
NFWO	Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek
NIAD	Nederlands Instituut voor Alcohol en Drugs
NIZW	Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn
NVSM	Nationaal Verbond van Socialistische Mutualiteiten
ODB	Overleg Druggebruik Brussel
POK	Provinciaal OverlegKomitee over alcohol en andere drugs,Brabant
PROGES	Promotie voor Gezondheid op School
PVI	Provinciaal VeiligheidsInstituut
REPE	Réseau Européen de Prévention en Entreprise
SFPOJW	Socialistische Federatie van Plaatselijk Open JongerenWerk
SODA	Stedelijk Overleg Drugs Antwerpen
TESA	Studiegroep voor Technologische, Economische en Sociale Veranderingen en Arbeidsmarktonderzoek
UFSIA	Universitaire Faculteit Sint-Ignatius Antwerpen

UG	Universiteit Gent
VAZA	Vlaamse Adviescommissie voor Ziekenhuizen en Andere vormen van medische verzorging en begeleiding
VCOV	Vlaamse Confederatie van Ouders en Ouderverenigingen
VFJ	Vlaamse Federatie van Jeugdhuizen en Jongerencentra
VIG	Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie
VLASTROV	Vlaams Straathoekwerk Overleg
VMSI	Verbond der Medisch Sociale Instellingen
VRGT	Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculose-bestrijding
VSPP	Vast Secretariaat voor het Preventiebeleid (Ministerie van Binnenlandse Zaken)
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVBV	Vereniging ter Verdediging Belangen Verslaafdenzorg
VVKSM	Vlaams Verbond Katholieke Scouts en Meisjesgidsen
WVVH	Wetenschappelijke Vereniging Vlaamse Huisartsen
VWVJ	Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg
WGO	WereldGezondheidsOrganisatie